

**Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра туристичного бізнесу та рекреації**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**РОЗРОБКА ТА ПРОСУВАННЯ ПАЛОМНИЦЬКОГО ТУРУ ДО
ЄРУСАЛИМУ**

Здобувачки

Альбіни АЛЕКСЕЄВОЇ

Керівники

Федір ТРИШИН
Світлана ШЕКЕРА

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 07.06.2022 р., протокол № 11.

Завідувач кафедри ТБтаР _____ Олена МЕЛІХ

Одеса - 2022 рік

ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
(ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ)

Факультет	Технології вина та туристичного бізнесу
Кафедра	Туристичного бізнесу та рекреації
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	242 Туризм
Освітня програма	Міжнародний туризм

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри ТБтаР

Олена МЕЛІХ

11 лютого 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Альбіни Алексєєвої

1. Тема роботи «Розробка та просування паломницького туру до Єрусалиму»

Затверджена наказом академії від «03» листопада 2021 р. наказ №921-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 06.06.2022

3. Вихідні дані роботи спеціалізована література з організації туристичних подорожей, а також методичні посібники та рекомендації з виробництва та просування продукту в сфері туризму; довідкові матеріали

4. Перелік питань, які потрібно розробити

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТА ПАЛОМНИЦЬКОГО ВИДІВ ТУРИЗМУ В СВІТІ

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТУРИСТИЧНОГО ПАЛОМНИЦЬКОГО РИНКУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ

РОЗДІЛ 3. ПРОЄКТ ПАЛОМНИЦЬКОГО ТУРУ «ПАСХАЛЬНИЙ ЄРУСАЛИМ»

ВИСНОВКИ

5. Перелік графічного матеріалу

Презентація до кваліфікаційної роботи (22 слайди)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Розділ 3	В'ячеслав ІВАНЧЕНКОВ	11.02.2022	06.06.2022

7. Дата видачі завдання 11.02.2022

Керівники _____ Федір ТРИШИН

_____ Світлана ШЕКЕРА

Завдання прийняла до виконання _____ Альбіна АЛЕКСЄЄВА

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи
1.	Підбір інформації	11.02.2022-18.02.2022
2.	Обробка інформації	19.02.2022-14.03.2022
3.	Написання розділу 1	14.03.2022-01.04.2022
4.	Написання розділу 2	01.04.2022-01.05.2022
5.	Написання розділу 3	01.05.2022-07.05.2022
6.	Редагування роботи	07.05.2022-10.05.2022
7.	Створення брошури	10.05.2022-14.05.2022
8.	Написання презентації	14.05.2022-20.05.2022

Здобувачка _____ Альбіна АЛЕКСЄЄВА

Керівники _____ Федір ТРИШИН

_____ Світлана ШЕКЕРА

АНОТАЦІЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Робота містить 93 сторінку, 5 таблиць, 25 рисунків, список літератури з 42 найменувань, 2 додатки.

Метою виконання роботи є дослідження українського та закордонного туристичного ринку з паломницьких турів, ознайомлення із святинями та історією Єрусалиму, створення та просування авторського туру.

Об'єктом аналізу, узагальнень і дослідження виступають теоретичні аспекти паломницького туризму, українські та закордонні пропозиції паломницьких турів, святині Єрусалиму.

Завданням роботи передбачено ознайомитися із паломницьким видом туризму, дослідити та проаналізувати ринок паломницьких турів, вивчити історію релігії та святинь Єрусалиму, розробити авторський тур та запропонувати шляхи його просування.

За результатами виконаної роботи сформульовані висновки про ефективність та оптимальність паломницького туру на Великдень.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності туристичного оператора, в діяльності церкви (без урахування націнки, оскільки церква це неприбуткова організація), а також в освітньому процесі закладів вищої освіти.

Рік захисту роботи 2022

ANNOTATION
to the qualification work of a bachelor

The work contains 93 pages, 5 tables, 25 figures, bibliography of 42 titles, 2 appendices.

The purpose of the work is to study the Ukrainian and foreign tourist market on pilgrimage tours, acquaintance with the shrines and history of Jerusalem, the creation and promotion of the author's tour.

The object of analysis, generalizations and research are the theoretical aspects of pilgrimage tourism, Ukrainian and foreign proposals for pilgrimage tours, the shrine of Jerusalem.

The task of the work is to get acquainted with the type of pilgrimage tourism, to explore and analyze the market of pilgrimage tours, to study the history of religion and shrines of Jerusalem, to develop an author's tour and suggest ways to promote it.

Based on the results of the work performed, conclusions were drawn about the effectiveness and optimality of the pilgrimage tour for Easter.

The obtained results can be used in the practical activities of the tour operator, in the activities of the church (excluding margins, as the church is a non-profit organization), as well as in the educational process of higher education institutions.

Year of protection of work 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТА ПАЛОМНИЦЬКОГО ВИДІВ ТУРИЗМУ В СВІТІ	9
1.1. Загальна характеристика релігійного та паломницького видів туризму	9
1.2 Особливості організації паломницького туризму в Єрусалимі	15
1.3 Основні локації Єрусалиму – святі місця	24
Висновки до розділу 1	44
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТУРИСТИЧНОГО ПАЛОМНИЦЬКОГО РИНКУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ	46
2.1 Аналіз українських пропозицій паломницьких турів до Єрусалиму	46
2.2 Аналіз закордонних паломницьких турів до Єрусалиму	51
2.3 Переваги та недоліки паломницьких турів	56
Висновки до розділу 2	59
РОЗДІЛ 3 ПРОЄКТ ПАЛОМНИЦЬКОГО ТУРУ «ПАСХАЛЬНИЙ ЄРУСАЛИМ»	60
3.1 Розробка туру «Пасхальний Єрусалим»	60
3.2 Просування авторського паломницького туру	68
3.3 Розрахунок вартості туру	74
Висновки до розділу 3	75
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	79
ДОДАТКИ	84

ВСТУП

Актуальність теми. Паломницький туризм дуже популярний серед віруючих верств населення, а у зв'язку з останніми катастрофічними подіями в світі життя без віри уявити важко. Адже кожен із нас вірить, що буде жити, що його рідні та друзі будуть живі та здорові, що діти будуть рости щасливими, що настане мир. Кожен молиться Богові про мир, про життя для себе, близьких, військових, про одужання хворих, про допомогу нужденним, про спасіння постраждалих тощо.

З часів прийняття князем Володимиром Великим на території Київської Русі християнства, і до сьогоднішніх днів на наших землях закріпилося це віросповідання. З кожним роком збільшується кількість видів туризму та розвиваються існуючі. Паломницький туризм зародився ще в період земного життя Ісуса Христа. З тих часів починали люди ходити у походи з метою помолитися у святих місцях, доторкнутися до святинь, відчутти переживання Ісуса Христа, відвідати церковні служби. З такими цілями віруючі подорожують і в наші часи, а такий вид туризму називається паломницький.

На сьогоднішній день подорожі, які проводяться задля закріплення віри необхідні кожному, проте на жаль не кожна людина це розуміє. Об'єднання однодумців; надання історичних даних та їх підтвердження екскурсіями щодо існування віри, - це ідеї проведення паломництва. Адже, кожна людина бажає знати, що вона не одна має таку віру; що сенс життя, в який вона вірить є справжнім. Під час паломницьких турів об'єднуються люди, які мають одну віру і тим самим вони розуміють, що не єдині в цьому світі. Таким способом відбувається закріплення віри у подорожуючого.

Мета кваліфікаційної роботи бакалавра – дослідження українського та закордонного туристичного ринку з паломницьких турів, ознайомлення із святинями та історією Єрусалиму, створення та просування авторського туру.

Задачами кваліфікаційної роботи бакалавра є ознайомлення із паломницьким видом туризму, дослідження та аналізування ринку паломницьких турів, вивчення історії та святинь Єрусалиму, розроблення та просування авторського туру, узагальнення економіки створеного туру.

Об'єктами дослідження є український та закордонний ринок паломницьких турів, святині Єрусалиму.

Предметом дослідження є паломницький туризм.

Практичним значенням одержаних результатів є створення авторського паломницького туру та впровадження його на туристичний ринок.

Структура кваліфікаційної роботи бакалавра. До складу роботи входять титул, лист завдання, анотація, зміст, вступ, три розділи, кожен з яких поділяється на три підрозділи, висновки, список літератури та додатки. У першому розділі ми вивчаємо територію, історію та святині Єрусалиму; у другому відбувається дослідження та аналізування українських та закордонних паломницьких турів; у третьому створюється авторський тур, досліджується рекламний ринок та виділяються певні види реклами для просування нашого туру, а також формується та узагальнюється економіка створеної подорожі.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОГО ТА ПАЛОМНИЦЬКОГО ВИДІВ ТУРИЗМУ В СВІТІ

1.1. Загальна характеристика релігійного та паломницького видів туризму

Останнім часом у сфері туризму найбільше розвиваються такі види: релігійний та паломницький туризм. У зв'язку з епідемією Covid-19 дані види почали існувати у двох режимах: offline - режимі для тих, хто має можливість подорожувати за кордон, тобто є можливість доторкнутися до пам'яток, поклонитися у святих місцях, особисто знаходитися на церковних службах, та online – режимі для тих, у кого ця можливість відсутня, при цьому віруючі мають можливість дистанційно знаходитися на церковних службах.

Сфера туризму дуже швидко розвивається. Не існує єдиного визначення туризму у внутрішніх законодавчих актах різних країн світу, тобто кожна країна дає своє визначення.

Згідно закону України «Про туризм»: туризм - це тимчасовий виїзд особи з місця проживання в оздоровчих, пізнавальних, професійно-ділових чи інших цілях без здійснення оплачуваної діяльності в місці, куди особа від'їжджає. При цьому турист – це особа, яка здійснює подорож до країни з не забороненою законом країни перебування метою на термін від 24 годин до одного року без здійснення будь-якої оплачуваної діяльності та із зобов'язанням залишити країну або місце перебування в зазначений термін [1].

Турист купує туристичний продукт, який реалізує туристична фірма. Тур продукт є багатогранним поняттям, яке також визначено в законі України «Про туризм».

Туристичний продукт - це попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу

якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і розміщенням [послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо) [1].

Туристичні послуги поділяються на 2 види: супутні та характерні. Супутні туристичні послуги та товари – це такі, що призначені для задоволення потреб споживачів, надання та виробництво яких несуттєво скоротиться без їх реалізації туристам. Характерні туристичні послуги та товари – це такі, що призначені для задоволення потреб споживачів, надання та виробництво яких суттєво скоротиться без їх реалізації туристам.

Туристичний продукт, який має в своєму комплексі туристичні послуги, формується у відповідності з видом та метою туризму.

Існує два види організаційних форм туризму – це міжнародний та внутрішній туризм. До міжнародного туризму належать такі типи: в'їзний туризм – це подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території, та виїзний туризм, до якого входять подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни. Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території.

Залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак існують різні види туризму: дитячий, молодіжний, сімейний, культурно-пізнавальний, лікувально-оздоровчий, спортивний, релігійний, паломницький, екологічний, подієвий, сільський, підводний, гірський, пригодницький, автомобільний, самодіяльний, груповий тощо. Більш детальна інформація щодо категорій туризму вказана в Рис.1.1 [1]

Рис. 1.1 Класифікація туризму

Розглянемо більш детально наступні види туризму: релігійний та паломницький.

Релігійний туризм - це поїздки, спрямовані на відвідування пам'яток культури та місць різних релігій. Він є складовою частиною сучасної індустрії туризму. Собори, мечеті, культові музеї і духовні центри - це туристичні об'єкти, попит на які зростає постійно. Пам'ятники релігії, історії та культури представляють істотне мотивування для відвідування того чи іншого регіону або міста. Наприклад, у Франції близько 60% пам'яток, що перебувають під охороною держави, а також входять до списку туристичних релігійних об'єктів. Розвиток загального інтересу до релігійного туризму не оминула й Україну. Спостерігається процес становлення туристських фірм по організації релігійних і паломницьких турів, а також деяких паломницьких служб, організованих при монастирях, церквах та інших релігійних

організаціях. Тільки за останні роки в Україні значно збільшилася кількість туристів, що здійснюють паломництво до святинь Києво-Печерських та Почаївських, а також прямують за кордон з релігійно-пізнавальними цілями. Основні маршрути таких поїздок пролягли в Ізраїль, Італію, Грецію, Кіпр, Туреччину, Єгипет та Саудівську Аравію. Найбільше поширення в нашій країні отримали такі релігійні напрями як християнство та іслам.

Релігійний туризм поділяється на три форми: паломництво, екскурсійні тури релігійної тематики і спеціалізовані тури, у яких об'єднуються екскурсанти. Детальний опис кожного виду знаходиться в табл.1.1.

Таблиця 1.1. Види релігійного туризму

<i>Назва</i>	<i>Значення</i>
Паломницький	Сукупність поїздок представників різних конфесій з паломницькими цілями
Езотеричний	Мета – розширення традиційного релігійного світосприйняття, і відповідно ведеться філософський пошук в процесі подорожі
Релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості	Відвідання місць пов'язаних з історією релігії
Сакральний	Турист під час відвідування певних місць створює, відновлює, підкреслює зв'язок з потойбічним

Паломницький туризм [2] – це поїздки, спрямовані на відвідування пам'яток культури та святих місць однієї певної релігії. За релігійними канонами паломницька поїздка повинна тривати не менше 14 днів і в основному припадає на релігійні свята. Паломництво – це явище культурного життя людства, духовна потреба безпосереднього спілкування зі святинями. У більшості релігій паломництво відіграє традиційну місіонерську роль, сприяючи утвердженню релігійних істин в суспільстві. Виникнення цього поняття (від лат. palma - пальма) пов'язують зі словом «палома» - пальмова гілка, з якою мешканці Єрусалиму зустрічали Ісуса Христа. В сучасній

науковій літературі частіше зустрічається таке визначення як похід віруючих до святих місць (місця паломництва) в надії отримати божественну святість.

Паломництво для віруючих - це відвідування релігійних святинь з метою молитви та поклоніння, праці та збору пожертвувань на відновлення і розвиток монастиря чи храму. На Русі це називалося прощеною, а паломництвом вважали поїздки на Святу Землю для поклоніння Гробу Господню.

У світі виділяються декілька головних регіонів паломництва, а саме:

- Християнська Європа - головний світовий регіон паломництва;
- Північна Америка – включає в себе численний різновид релігій;
- Латинська Америка – в основному переважає християнство, а також поширені місцеві релігії предків;
- Північна Африка - де поширений іслам;
- Західна та Східна Африка - де переважає іслам , а також знаходяться центри християнства і традиційних релігій предків;
- Західна Азія – переважає іслам та присутні центри християнства та юдаїзму;
- Південна Азія - поширений індуїзм і буддизм, а також центри християнства, джайнізму, сикхізму та ісламу;
- Південно-Східна Азія - переважає буддизм та сформувалися значні осередки ісламу, християнства й індуїзму;
- Східна Азія – з головною релігією буддизмом, а також точками конфуціанства, синтоїзма та окремих осередок ісламу і християнства;
- Центральна і Середня Азія - з домінуванням буддизму та ісламу.

Заохоченням паломництва в Україні в основному займаються церковні установи. Більшість віруючих людей мріють відвідати головні священні місця, а саме:

- Константинополь;
- Єрусалим;
- Ватикан;

- Дамаск;
- Гошівський монастир;
- Рим;
- Зарваницький духовний центр;
- Вишгородський духовний центр;
- Почаївська лавра;
- Унівська лавра;
- Кіпр. [3]

Основні святі місця паломництва розташовані в табл.1.2.

Таблиця 1.2 Святі місця паломників

<i>Віросповідання</i>	<i>Місця</i>
Християни	Віфлеєм, Єрусалим, Назарет, річка Йордан та інші місцевості, пов'язані з апостолами, Ісусом Христом, Пресвятою Богородицею
Мусульмани	Мекка та Медіна
Ламаїсти	Лхаси в Тибеті
Індуси	Ілахабада та Варанасі в Індії
Синтоїсти	Нара в Японії

У паломництві виділяють кілька видів, які класифікуються за ознаками:

- за кількістю учасників і сімейної приналежності - індивідуальні, сімейні і групові;

- за тривалістю - тривалі і короткочасні паломництва (раніше по російським православним канонам паломництвом вважалася поїздка тривалістю більше 10);

- за сезонністю - цілорічні паломництва, а також приурочені до релігійних свят;

- за об'єктами відвідування - відвідування конфесійних культових місць (церков, монастирів, храмів), а також природних культових місць (гір, озер, печер);

- за місцем розташування об'єкта паломництва - внутрішні (у межах державних кордонів) і зарубіжні паломницькі тури;

- за ознакою обов'язковості - добровільні і обов'язкові паломницькі тури (наприклад, в ісламі паломництво хадж є обов'язковим для кожного правовірного).

Найбільш важливими об'єктами при розробці туристично-екскурсійних маршрутів є численні монастирі і храми, де зберігаються мощі святих та інші реліквії, чудотворні ікони. Цінність цих об'єктів визначається не їх місцезнаходженням (столичні чи провінційні), а мистецьким рівнем. Це стосується як архітектури, так і живописних та скульптурних робіт на біблійні сюжети, створених відомими художниками і невідомими майстрами. Важливими туристичними об'єктами можуть виступати також поховання вищих ієрархів православної церкви [4].

Отже, релігійний туризм являється складовою індустрією туризму, а паломництво являється однією із форм релігійного туризму [5].

1.2 Особливості організації паломницького туризму в Єрусалимі

Кожна країна має правила та закони для громадян, мігрантів, біженців, туристів та інших. Ізраїль серед інших країн відрізняється у всьому: в правилах перельоту, переїзду на постійне місце проживання в країну, приймання туристів, в релігійних питаннях тощо. Розглянемо більш детально правила перетинання кордону Ізраїлю, перебування в країні та Єрусалимі.

В Ізраїль для подорожуючих з метою туризму або лікування віза не потрібна. При безвізовому режимі в країні дозволено знаходитися 3 місяці з умовою, що закордонний паспорт дійсний мінімум 6 місяців з моменту перетинання кордону. Проте даний режим не є гарантією перетину кордону в Ізраїль по тій причині, що остаточне рішення залишається за прикордонними службами. Замість візової служби дозвіл на перетин, штамп в закордонному паспорті та перевірку документів надають прикордонники. Щоб перетнути кордон потрібно довести свою мету на перебування в країні такими документами - авіаквітками на зворотній шлях, ваучером з тур фірми або

електронним листком з готелю про наявність заброньованого номеру, медичною страховкою про надання послуг за кордоном (при необхідності). До особливостей при перетині кордону також потрібно врахувати наступне:

- якщо після Ізраїлю турист бажає відвідати арабські країни (винятком є Єгипет та Йорданія), то ставити штамп про прибуття в дану країну не бажано. В такому випадку гість зобов'язаний попередити прикордонників про свої наміри та заповнити форму 17L, в яку покладуть штамп. Якщо дана умова не буде виконана, то в'їзд в арабські країни буде заборонений;

- якщо туристу раніше було відмовлено у в'їзді в країну, то для дозволу на перетинання кордону потрібно буде особисто подати прохання в посольство. Такі ж умови стосуються і тих подорожуючих, які раніше порушували візовий режим. Якщо ж умова не буде виконана, то в'їзд в Ізраїль буде заборонений;

- якщо гість країни раніше був депортований з Ізраїлю, то в'їзд на територію держави заборонений на 10 років [6].

Прибути в країну можна двома шляхами: літаком та власною машиною. Повітряним шляхом з України можна долетіти за 2,5-3 години із аеропорту в Києві. В Ізраїлі працюють 17 аеропортів, 3 з них виконують міжнародне значення: Бен-Гуріон, Рамон, Хайфа.

Ізраїльський аеропорт Рамон функціонує з лютого 2019 року. Аеропорт має найсучасніший ремонт та приймає рейси будь-якої дальності. Знаходиться на відстані 19 км від міста Ейлат, що є найближчим до аеропорту та навпроти села Беер-Ора.

Аеропорт Хайфа на відміну від Рамона є невеликим за розміром та знаходиться також в 19 км від найближчого міста - Хайфа. Не дивлячись на те, що аеропорт виконує міжнародне значення, більшість рейсів є внутрішніми.

Міжнародний аеропорт імені Бен-Гуріон займає місце найголовнішого аеропорту держави. По стандарту, до найближчого міста Тель-Авів відстань займає 19 км. На сьогоднішній день, даний аеропорт займає перше місце в

рейтингу «Безпечних аеропортів світу» та неодноразово був визнаний найкращим по комфортабельності аеропортом серед країн Близького Сходу. В даному місці встановлені певні норми, які порушувати заборонено, а саме:

- наявність системи двох коридорів: червоного та зеленого. Зелений коридор дозволяє перевезення до 250 г тютюну, до 1 л міцних спиртних напоїв, до 2 л вина, до 250 мл одеколону або духів, подарунків на суму не більше \$ 200 (включаючи продукти харчування - до 3 кг), а також предмети і речі особистого користування. Без мита до держави дозволено ввозити друкарські машинки, фото- і кінокамери (не включаючи відеокамери), радіоприймачі, магнітофони, біноклі, особисті коштовності, музичні інструменти, патефони, обладнання для кемпінгу або спортивне спорядження, велосипед тощо. Через червоний коридор проходять подорожуючі, які перевозять предмети, що підлягають декларуванню (відеоустаткування, спорядження для підводного плавання, ручні інструменти). За такий товар на кордоні потрібно обов'язково внести митну заставу, яка повертається, у тому випадку, якщо дані предмети будуть пред'явлені на митниці при виїзді з країни;

- ввозити в державу тварин, рослин, вогнепальну зброю, м'ясо дозволено тільки за попереднім дозволом;

- для ввезення собак і кішок необхідна довідка про щеплення від сказу мінімум за 30 днів, але не більше, ніж за рік до в'їзду в країну. Не можна ввозити тварин молодше трьох місяців;

- антикварні вироби, виготовлені до 1700 року н.е., дозволено вивозити на підставі письмового дозволу директора Управління старожитностями Ізраїлю. При цьому додатково стягується 10% податок на експорт;

- особливістю митного контролю є те, що пасажери повинні пройти реєстрацію на рейс не пізніше, ніж за 3 години до початку вильоту.

Із Києва прямують прямі рейси до Тель-Авіву тільки 2 авіакомпанії - «МАУ» та «El Al». Особливістю компанії «El Al» є те, що перед вилітом в

аеропорту Бориспіль співробітники служби безпеки проводять бесіду з пасажиром задля безпечності держави Ізраїль.

Також в країні діють наступні правила:

- відвідувати храми дозволено тільки з покритими ногами, руками та головою;
- розпивати алкоголь та курити у громадських місцях в країні заборонено;
- кожна субота в країні називається шабатом - це святий для місцевих жителів день відпочинку. Він починається в п'ятницю на заході і завершується в суботу після заходу сонця. Під час шабату не працюють кошерні магазини, кафе, транспорт (окрім таксі), в цей день можна тільки відпочивати і молитися. В арабських районах магазини, ресторани і кафе працюють в суботу.
- Йом Кіпур (День спокутування) - найголовніший день у році у ізраїльтян, який припадає на вересень-жовтень. На 24 години життя завмирає: телебачення не працює, транспорт, магазини, кафе, бари, ресторани - все закрито. Можна пересуватися пішки або на велосипеді, але ні в якому разі не на автомобілі (це дозволено тільки поліції, невідкладній допомозі і пожежникам). Добу євреї не їдять, не п'ють, не курять, і гостям країни цього теж не можна робити на вулицях.
- не можна торкатися до речей, забутих в транспорті або кинутих на вулиці. Якщо щось викликає підозру, потрібно відразу викликати поліцію;
- туристи обов'язково повинні завжди мати при собі паспорт, щоб уникнути проблем з поліцією;
- ввезення і вивезення валюти не обмежено;
- на базарах обов'язково треба торгуватися - ціну можна збити вдвічі;
- при покупці діамантів або ювелірних виробів на Алмазній біржі обов'язково видається паспорт коштовного каменя. І якщо при наступній поїздці до Ізраїлю виникне бажання поміняти камінь на дорожчий, достатньо буде доплатити різницю.

- туристи звільнені від сплати ПДВ (18%) на багато послуг: від проживання до госпіталізації в лікарню. При виїзді з країни вони можуть повернути податок, якщо купили товарів на суму більше \$ 100 в магазинах - учасниках програми повернення ПДВ. За прикраси, ціна яких в шекелях еквівалентна \$ 200, ПДВ не повертається.

- на вході в готель, ресторан та торговий центр знаходиться охорона [7]. На територію держави Ізраїль можна доїхати власним автомобілем. В країні окрім 3 трас, всі дороги безкоштовні для проїзду. Віньєток та інших пільг для проїзду платними дорогами немає. Тепер трохи про самі траси.

Найголовнішою дорогою є Шосе №6, яке називають по-різному: “Квіш шеш”, транс-ізраїльське шосе, траса ім. Іцхака Рабіна. Відкриття першої платної дороги відбулося у 2004 році. Траса складається із 14 перехресть та з'їздів в кожному напрямку дороги. Окрім плати за проїзд по дорозі, потрібно також заплатити окремо за проїзд через кожне перехрестя. Впродовж всього шосе встановлено 2 станції, на якій знаходяться заправка машини, кафе для перекусу та станція технічного обслуговування на випадок поломки транспорту. Шосе №6 не є винятком в правилах держави і також має особливість: є можливість не оплачувати проїзд перед виїздом на дорогу, проте оплатити його доведеться через сайт “Квіш шеш”. При в'їзді на трасу проводиться через камери повна ідентифікація транспорту: номерного знаку та через нього власника. Після ідентифікації рахунок за проїзд приходить на адресу власника автомобіля. У випадку, якщо автомобіль орендований, то с кредитної картки буде автоматично плата за проїзд. Для того, щоб орендувати автомобіль, потрібно в заставу залишити свою кредитну карту, мати міжнародні водійські права та мінімум 21 рік. Оренда автомобіля не є дешевою – мінімум 40\$ с обов'язковим дотриманням правил дорожнього руху.

Другою платною дорогою Ізраїлю є Тунель Карміель, який має протяжність 6 км та знаходиться під горою. Складається із 3 перехресть: Хайфа-Юг, Крайот та Неве Шанаан. На касі перед в'їздом можна оплатити

проїзд, проте оплата має 2 шляхи: за проїзд кожним перехрестям окремо та за всю дорогу одразу.

Ще одною платною дорогою є виділена полоса на Тель-Авів. Цим шляхом в основному користуються міський транспорт та транспорт з кількістю максимально 4 людини. Має протяжність 13 км. Особливістю полоси є те, що плата за проїзд залежить від наповненості транспорту: чим більше завантажений, тим більше платити. А також, для користування цим шляхом треба бути зареєстрованим в спеціалізованій державній електронній системі [8].

Для користування транспортом існують певні правила, а саме:

- в машині обов'язково має бути присутній світловідображаючий жилет, без нього виходити з машини на дорогах заборонено. У випадку, якщо машину покидають декілька осіб, то світловідображаючий жилет має бути присутній хоча б у одної людини;
- за кермо можна сідати від 21 року;
- в містах дозволено їхати зі швидкістю 50-70 км - год.

В Єрусалимі є в наявності громадський транспорт, на який також діють певні правила користування. В середині міста можна користуватися трамваєм та електричкою, які присутні тільки в деяких містах держави та коштують приблизно 2\$ в одну сторону. Найпопулярнішим видом міського транспорту є автобус. Для проїзду потрібно купити квиток у водія або в касі автостанції. Для зручностей, в країні створений електронний проїзний документ Israbus, яким можна оплачувати проїзд у будь-якому транспорті не обмеженою кількістю раз, постійно поповнюючи на довільну суму. Під час релігійних свят та шабату будь-який громадський транспорт (окрім таксі) припиняє свою роботу [7].

Для паломників на релігійні свята Міністерство туризму в Ізраїлі організовує безкоштовний транспорт. Особливістю транспорту є те, що їздить він тільки по одному маршруту Єрусалим – Вифлеєм та назад [6].

В державі Ізраїль туристи з релігійними цілями можуть зупинитися в номері біля святих місць в готелях, які орієнтовані на паломників. Одними з таких готелів є “Notre Dame Center”, “Commodore”, “David Citadel Hotel” та “Mount Of Olives 3*”. Харчування в готелях завжди високої якості, незалежно від категорії закладу. В основному, організують шведський стіл. У великих готелях є ліфти, які під час шабату працюють в особливому режимі (так звані шабат-ліфти, що зупиняються на кожному поверсі, щоб перевозити людей, які дотримуються шабат і не можуть в цей час натискати на кнопки). Деякі ізраїльські готелі при розміщенні беруть заставу в розмірі 100-200\$ готівкою або дані кредитної картки клієнта. При виселенні після оплати рахунків (якщо турист користувався додатковими послугами) різницю повертають.

В готель “Notre Dame Center” заселяють в основному католиків. Гостей приваблює готель такими особливостями як наявність в готелі католицької церкви та Музею Туринської плащаниці, в якому знаходиться реконструкція 3D моделі тіла Ісуса Христа на плащаниці.

Готель “David Citadel Hotel” знаходиться в центрі міста миру, біля стін Старого міста, який чудово видно з вікон номерного фонду. Із елегантним номерів сучасного стилю відкривається неймовірний пейзаж поєднання історії та сучасності Єрусалима. На території готелю знаходиться ресторан, що поєднує місцеву та середземноморську кухні, а також дотримується правил кошерної дієти. На терасі Season’s Restaurant можна пообідати неймовірно-смачною їжею та поєднати її з краєвидом на Старе місто. Такий обід принесе гостям не тільки насиченості фізично, а ще й додасть до цього нитки естетики, духовності.

Тризірковий готель “Mount Of Olives 3*”, побудований в 1960 році, є одним із найпопулярніших місць для паломників. Готель класифікується на прийомі родин та паломників, вважається одним із найкращих в Єрусалимі. За невисоку суму можна отримати незабутній пейзаж на Старе місто, оскільки готель знаходиться біля вершини Оливкової гори. Поруч з готелем

знаходяться каплиця Вознесіння Христове, Гефсиманський сад, церква Всіх Націй. Для гостей пропонуються такі послуги як free wi-fi, free breakfast.

Біля Елеонської гори знаходиться готель "Commodore". До Старого міста можна дійти пішком за 15 хвилин. Гостям пропонують безкоштовні парковку та wi-fi. Навпроти закладу зупиняється автобус, що їде до Дамаських воріт. Особливістю готелю є те, що місцеві гіді щодня організовують екскурсії по Єрусалиму, Вифлєсму, Назарету, на Мертве море тощо [7].

Окрім закладів проживання, в Єрусалимі відкриті також спеціальні заклади харчування для туристів та паломників. Сфера харчування не є винятком і також дотримується правил:

- в більшості закладів харчування та проживання подають кошерні страви (ті, які дозволені до вживання для іудеїв). Законами іудаїзму заборонено споживати свинину, м'ясо непарнокопитних, молюсків, ракоподібних, одночасно споживати м'ясні та молочні продукти;

- у готелях на сніданок зазвичай подають молочні страви, а на інші прийоми їжі – м'ясні;

- поруч із закладами кошерної їжі існують також заклади харчування з некошерними та різнонаціональними стравами. В Єрусалимі працюють заклади, які орієнтуються на китайську, європейську, французьку та східні кухні світу;

- в нічний період часу (23.00-6.00) алкоголь можливо купити тільки в барах та ресторанах;

- чайові складають 10% від вартості замовлення, що можуть автоматично входити в чек або клієнт особисто залишає цю суму (залежить від закладу) [7].

Розглянемо більш детально заклади харчування для паломників та туристів. Одним із закладів, які працюють без вихідних, є ресторан міжнародної кухні «Sergei Palace», що входить до комплексу Сергійового подвір'я. Меню створено та орієнтується на паломників і гурманів. Окрім

того, особливістю стало створення окремої, індивідуальної кухні тільки для віруючих туристів - «Меню паломників». Страви даного меню подаються в старовинному елегантному посуді ХХ століття.

Для любителів італійської кухні, в Єрусалимі працює ресторан «Cielo». Меню ресторану складається із найсмачніших та найкраще приготовлених страв таких як паста, м'ясо, риба, морепродукти, піца. Заклад є невеликим за розміром та доволі затишним, проте популярним. Тож, щоб насолодитися італійською кухнею серед єврейського колориту потрібно забронювати столик наперед.

В загадковому «дворіку Файнгольда» (Feingold Courtyard) є чудовий заклад «Barood». Ресторан спеціалізується на східній, балканській та середземноморській кухнях, а також на ізраїльських та закордонних винах. Особливістю закладу є те, що в п'ятницю та суботу гості закладу мають можливість повечеряти під звуки джазу, балканських та середземноморських мелодій, які виконують місцеві музиканти [9].

Найкращим рестораном міста трьох релігій є «Menza», що перекладається з латини як «дім харчування» або «столова». Назва досить суперечна. Заклад славиться своїм «Ізраїльським ранком» - сніданком, що складається із 2 яєць, спосіб приготування яких обирає гість, вершкового сиру, козячого паштету, маринованого лосося, тунця, домашнього хліба, варенням та салатом. Досить незвичайно та насичено [10].

Головними місцями обідньої трапези після екскурсій є храми та монастирі. Домовитися заздалегідь щодо прийому можна із настоятелем церковної будівлі, головною монахинею або монахом монастиря, спеціально-назначеною людиною (якщо храм або обитель має паломницький відділ). Звісно ж, що страви, якими пригощатимуть, будуть відповідати церковним правилам та святкам.

Монастирі також можуть надати житло паломникам на момент подорожі. Житло в обителі буде означати дотримання головних правил

обителі та молитовного порядку, а також покаже іншу сторону церковного життя.

Розглянувши вищеперераховані правила перебування, знаходження, пересування, проживання та харчування можна зрозуміти відмінності релігійного туризму.

1.3 Основні локації Єрусалиму – святі місця

Головним місцем сили для паломників усього світу є столиця Ізраїлю - Єрусалим. На івриті столиця пишеться ירושלים, а читається як Йерушалаїм. На арабській мові пишеться سدقلا, а читається як аль-Кудс. На англійській, німецькій та французькій мовах пишеться та читається як Jérusalem.

В Єрусалимі знаходиться приблизно 1200 синагог, 160 церков та 70 мечетей.

На території Єрусалиму є чимало пам'яток архітектури та культури, археологічних та незвичайних музеїв, парків розваг для дітей, святих місць для релігійного туризму. Оскільки темою класифікаційної роботи є паломницький туризм, значить надалі будуть описуватися святі місця для християнського паломницького туризму.

До святих місць входять Олійна гора, Гефсиманський сад, Голгофа, Храм Гроба Господнього, Світлиця Тайної Вечері, Віа Долороза, Святий Монастир Святого Нікодима, Святий Монастир Іоакіма і Анни, Церква Святого Стефана, Святий Монастир Великої Панагії.

Олійна гора розташована на схід від Старого міста. Гора пов'язана з багатьма біблійними подіями. Тут знаходяться важливі християнські святині та церкви: Церква вознесіння, Церква Патер Ностер, Церква Домінус Флевіта, Церква Марії Магдалини, Гефсиманська церква, Церква Лазаря, Монастир Авраама. Саме в цьому місці проповідував Ісус Христос, передбачав майбутнє Єрусалима та руйнування Храму. На цій горі, в

оливковим гаю Гефсиманського саду молився Ісус. Тут він був заарештований через зраду його апостола Іуди (Рис.1.2).

Рис.1.2. Олійна гора

Гефсиманський сад – середній за розміром обгороджений сад із оливковими деревами, що розташований на Олійній горі. За припущеннями істориків, дерева цього саду знаходяться на горі від біблійних часів і були свідками подій, що розгорнулися в ніч після Таємної Вечері. Сад є біблійним місцем, в якому молився Ісус Христос перед тим, як його зрадив апостол Іуда(Рис.1.3).

Рис.1.3. Гефсиманський сад та Церква Всіх Націй

На території саду на початку ХХ століття була побудована Церква Всіх Націй на місці, в якому виявили руїни візантійської церкви та каплиці хрестоносців. Таку назву храм отримав по причині, що гроші на його будівництво пожертвували 12 католицьких громад усього світу. Головною святинєю є камінь, на якому молився Ісус в ту страшну ніч. Тут відсутні денне освітлення та статуї, проте є мозаїки, що зображують молитву Христа, поцілунок Іуди і арешт Ісуса.

На горі Сіон, біля Храму Успіння Пресвятої Богородиці розташована двоповерхова будівля. В приміщенні знаходиться могила Царя Давида та Світлиця Тайної Вечері (Рис.1.4). У Світлиці відбувалася Великодня трапеза Ісуса Христа та його апостолів, після чого апостол Іуда став зрадником. Через тиждень після Таємної Вечері у Світлиці з'явився Святий Дух. Наслідком цих всіх подій стало те, що апостоли Христа заговорили багатьма різними мовами та вирушили по світу проповідувати Новий завіт. Останню трапезу Ісуса Христа з апостолами відобразили у своїх роботах відомі іконописці та художники.

Рис.1.4. Світлиця Таємної вечері.

У Місті миру знаходиться найголовніша святиня християн усього світу
- Храм Гробу Господнього (Рис.1.5).

Рис.1.5. Храм Гробу Господнього

На території Храму Воскресіння Господнього знаходяться такі важливі святині, як Голгофа (Рис.1.6), Гроб Господній (Рис.1.7), Камінь миропомазання (Рис.1.8).

Рис.1.6. Голгофа

Рис 1.7. Гроб Господній

Рис.1.8. Камінь миропомазання

До Єрусалиму приїжджають віруючі з різних країн, щоб відвідати «Місце розп'яття, поховання і воскресіння Христа». Храм також називають «Місцем церемонії сходження Благодатного вогню». Щорічно, напередодні святкування Пасхи, у Велику суботу, на особливу церковну службу із храму виноситься Благодатний вогонь (Рис .1.9).

Рис .1.9.Благодатний вогонь

Ця подія символізує воскресіння Ісуса Христа. Голгофа – гора, на якій, відповідно до Священного писання, було розп'ято Христа.

Віа Долороза (Рис.1.10) - дорога з римського преторіумома на Голгофу Ісуса Христа.

На шляху скорботи було зроблено чотирнадцять зупинок, що відбувалися з огляду на обставини, які зупиняють сумну процесію. На місці перших десяти станцій збудовано церкви та каплиці. Чотири можна побачити у Храмі Гробу Господнього. Пройшовши «Скорботним шляхом», можна побачити та відчути особисто всі страждання Ісусові. Шлях мучеництва починається біля Левових воріт у мусульманському кварталі, проходить через 14 пунктів та завершується біля Храму Гробу Господнього. Давайте розглянемо зупинки на шляху болю і скорботи.

Віа Долороза (Рис.1.10)

Першою зупинкою є Преторій. На цьому місці Ісус був засуджений до смерті. Греко-православні починають свою ходу від монастиря Преторія, а Латини з двору Омарової школи.

Другою зупинкою для всіх є Преторій. Тут Ісус отримав свій Хрест.

На розі вулиці Ель-Уад знаходиться третя зупинка – місце першого падіння Ісуса під вагою Хреста.

На місці четвертої зупинки побудована Вірменська католицька каплиця. Ісус зустрічає Пресвяту Богородицю.

Над входом до цієї маленької каплиці вирізане зображення цієї зустрічі. Будинок Симона Кірінеяніна знаходиться на місці п'ятої зупинки. Переказ свідчить, що на стіні залишився слід долоні Христа, коли Він упав під вагою Хреста.

Шостою зупинкою є Будинок Святої Вероніки. Тут свята Вероніка витирала спітніле, залите кров'ю обличчя Ісуса і одразу було надруковано Його боголюдський образ на Священному Хустці.

Сьома зупинка – Ворота засудження – Латинська каплиця. На воротах осуду, за середньовічним переказом, відбулося друге падіння Ісуса під вагою Хреста.

На восьмій зупинці Ісус Христос втішає дівчат Єрусалима. Звернувшись до них сказав: Єрусалимські дочки! Не плачте за Мене, але плачте за себе й про дітей ваших, бо приходять дні, коли скажуть: блаженні неплідні, і утроби ті, що не народили, і соски ті, що не їли! [11].

Дев'ятою зупинкою є третє падіння Ісуса. Згідно із переказами, воно відбулося біля входу до Пресвятої Церкви Воскресіння.

Десята зупинка знаходиться на схід від Святого двору – Каплиця Вірмен та Сирійців. Ісуса позбавляють одягу, щоб розпочався процес хресного покарання та вбивство Його.

Одинадцята зупинка – Голгофа – Каплиця Латинів. Ісус прибивається до Хреста.

Дванадцята зупинка – Голгофа – Греко-Православна часовня. Місце розп'яття та смерті Викупителя.

Тринадцята зупинка – Святе Зняття з Хреста на Камінь Миропомазання. Йосип Аримафейський зняв із Хреста тіло Ісуса і після того, як помазали його маслом, який приніс Никодим, перев'язали його лляними смужками та підготували його до поховання.

Останньою зупинкою є Пресвята Труна Господня. Йосип і Никодим поховали Ісуса в новому пам'ятнику Йосипа, який був вирізаний у скелі і був розташований близько до місця, де був розп'ятий Ісус.

Дане місце вважається найвеличнішою святинєю християнської історії. На південний схід від Кафедрального собору Воскресіння розташований Кам'янистий пагорб Голгофи. На сьогоднішній день пагорб захищений мармуровою стіною. До «Місця Істини» паломника ведуть 4 двері: перші розташовані на схід від Святих Воріт, другі - при вході з південної сторони Кафедрального собору, треті - починаються зі святої Кафедри собору, четверті - розташовані з боку південно-східних кімнат. Праворуч від центрального входу до Храму Воскресіння Господнього знаходяться сходинок, по яким можна пройти до «Місця Одкровення». Це святе місце оточене свічками і лампадами. Під православним боковим вівтарем,

розташованого на місці, де кров'ю боголюдини були змиті гріхи роду людського, є поглиблення, що зазначене срібним колом. Опустивши в нього руку, можна доторкнутися до місця, де стояв хрест, на якому був розп'ятий Ісус Христос [12].

Для того, щоб зрозуміти як Єрусалим став центром трьох релігій – потрібно зануритися в минуле на кілька тисячоліть.

Точні відомості ким і коли був заснований Єрусалим відсутні.

Перші згадки про Єрусалим відносяться до XVIII-XIX ст. до н.е., коли місто згадувалося під назвою Русалимум в "єгипетських написах прокльонів", тобто написах, зроблених на глиняних судинах або фігурках, що містять прокляття, які повинні були впасти на тих людей, що вчинять ворожі дії проти Єгипту.

У списках з Тель Амарни (XIV ст. до н.е.) згадується як Урусалім, у написах фараона Санхеріва (кінець VIII століття до н.е.) – Урусалімму. До завоювання царем Давидом місто носило назву Євус. У книзі Буття згадується як Шалем (повний, досконалий). Слово «Єрусалим» староеврейською мовою звучить як "Єрушалаїм", що означає "Місто світу".

Столиця Ізраїлю приблизно 80 разів міняла господарів, її руйнували 16

Рис.1.11. Святий пророк цар Давид

разів та відновлювали 17 разів. Ханаанеї та філістимляни, асирійці та іудеї, греки та перси, вавилоняни, римляни, єгиптяни, візантійці, араби, мамлюки, хрестоносці, турки – всі вони воювали за право володіти Єрусалимом.

У XI ст. до н. е. іудейським царем Ізраїлю Давидом (Рис.1.11) був завойований Єрусалим, що належав до хананейського племені єусеїв.

Цар проголосив місто столицею та переніс сюди Ковчег Завіту (Рис.1.12), в якому зберігалися кам'яні таблички з висіченими на них Десятьма Заповідями, що є головною святинєю, для іудеїв. Пророк Давид на горі Морія почав підготовку до зведення Єрусалимського Храму. Цар Соломон, син царя Давида, розширив фортечні стіни, і побудував на горі Морія Перший Храм.

Рис.1.12. Ковчег Завіту

У 928 р. до н. е., після смерті Соломона, єврейська держава розколюється на дві частини: держава Ізраїль на півночі, що об'єднує 10 із 12 колін ізраїлевих і держава Іудея, що об'єднує коліна Іуди та Веніаміна з центром в Єрусалімі на півдні. Єрусалим став столицею Іудеї.

Північне царство до 716 до н. е. було завойовано царем Ассирії Саргоном II.

У 586 р. до н. е. вавилонський цар Навуходоносор II (Рис.1.13) завоював Єрусалим та зруйнував його.

Рис.1.13. Цар Навуходоносор

Подальше ослаблення Вавилонії, і підвищення Перської імперії уможливило повернення євреїв з вавилонського полону, і заснування в 516 р. до н. е. Другий храм.

З 152 р. до н. е. до роду Хасмонейів переходить влада в Іудеї.

Після придушення чергового повстання, в 135 року до н.е., в Єрусалим приїжджає римський імператор Адріан. Задля знищення всього, що нагадує історичне минуле євреїв, Іудею називають "Сирія-Палестина", а Єрусалим - "Елія Капітоліна".

Починаючи з 20 р. до н.е. , васал Римської імперії, іудейський цар Ірод I Великий починає амбітну реконструкцію Храму, що тривала до знищення міста римлянами в 70 р. н. е.

У 66 р. н. е. в римській провінції Іудея спалахує повстання євреїв проти римського панування. Імператор Тіт придушив повстання до 71 р. н. е.

У 70 р. н.е., в ході боротьби з повстаннями римляни руйнують Храм та піддають значним руйнуванням Єрусалим, знищивши фортечні мури міста.

Після розпаду Римської імперії Єрусалим входить до складу Візантії. Імператор Костянтин Великий (Рис.1.14) дає християнству статус державної

релігії. Після цієї події, Святу землю відвідує його мати, імператриця Олена. Мати Костянтина Великого встановлює прийняті нині місця подій Євангелія. Місце розп'яття та місце поховання Ісуса визнані священними місцями для туризму. На місці поховання Христа був заснований Храм Гробу Господнього, який стоїть і по сьогоднішній день. Освячення Храму Гробу Господнього відбулося у 335 році н.е.

Рис.1.14. Імператор Костянтин Великий

Римський імператор Флавій Юліан у 361 р. н.е. дозволяє євреям розпочати будівництво Третього Храму, проте у 363 р. через пожежу будівництво Храму припинено. Місцеве населення на той час було переважно християнським і ставилося до будівництва вороже, тому і відбулася пожежа.

Перси 614 р. завойовують Єрусалим; а у 625 р. контроль над містом повертається до Візантії.

У 637 р. мусульмани завойовують Єрусалим та витісняють Візантійську імперію з регіону. Завойовник, арабський Халіф Омар ібн аль-Хаттаб, в ісламській традиції вважається другим із перших чотирьох праведних халіфів. Зайнявши Єрусалим, він гарантував його мешканцям життя, і відвідав Храм Гробу Господнього, але, проте, помолився у його дворі, не заходячи до самого храму. На території Храму, (яке до цього часу було перетворено на звалище сміття), будується мечеть Аль-Акса – святиня мусульман. При мусульманах Єрусалим став називатися Аль-Кудс - Святий, тобто місце, з якого, як вважається, Магомет піднісся на небо, щоб отримати Коран. У VII ст. мусульмани будують на Храмовій горі монумент Кубат-ас-Сахра, який переводиться як Купол Скелі (Рис.1.15).

Рис.1.15. Мечеть Купол Скелі.

Єрусалим був центром царства хрестоносці з 1098 до 1187 року. Хрестоносці у 1099 р. під час Першого хрестового походу займають місто та перебудовують християнські храми. Правління хрестоносців викликало

інтенсивну християнізацію Єрусалиму. Багато мусульманських святинь були перетворені на церкву (наприклад, мечеть Купол скелі - на церкву Храму Господнього, мечеть Аль-Акса на церкву Соломона, головну резиденцію ордена тамплієрів).

У 1187 р. знаменитий завойовник Сходу султан Саладін (Рис.1.16) відбиває Єрусалим у хрестоносців. Ключі від Храму Гробу Господнього передаються Саладіном мусульманській сім'ї, і досі переходять у ній у спадок, від батька до старшого сина.

Рис.1.16. Султан Саладін

Від султана Саладіна місто переходить під владу мамлюків. Під час правління мамлюків Єрусалим стає центром мусульманського богослов'я і багато паломників прямують до міста. Завойовники всіляко підкреслювали значення Єрусалиму для ісламу, заохочуючи будівництво мечетей та дворів для паломників. Єрусалим стає одним із центрів мусульманської вченості із XIII-XIV ст. Християнам не заборонялося відвідувати Святі Місця, проте за вхід у храм Воскресіння віруючий повинен був вносити певну плату.

З 1517 р. Єрусалим входить до складу Османської імперії, що правила містом аж до поразки в Першій світовій війні. Основна частина сучасного Старого міста була побудована саме в цей період [13].

Генеральна Асамблея ООН у 1947 р. прийняла рішення про ліквідацію британського мандата і поділ Палестини. А 14 травня 1948 року Бен Гуріон проголошує Ізраїль незалежною державою. Щоправда, свою незалежність

ізраїльтянам довелося завойовувати у війні Ізраїлю, що відбулася наступного ж дня, з усім арабським світом. Результатом цієї війни було поділ Єрусалиму на арабську (згодом Йорданську) та Ізраїльську частини. До Йорданії віднеслися також Західний берег річки Йордан і значна частина Галілеї, до Сирії - Голанські висоти.

Уряд Ізраїлю 13 грудня 1949 р. офіційно проголосив Єрусалим столицею держави Ізраїль і перевів Кнесет та урядові установи з Тель-Авіва до Єрусалиму. Проте на цьому моменті історія міста не закінчується [14].

Місто Давида, яке є частиною стародавнього Єрусалима, згадуваного в Біблії, є місцем, де відбувалася значна частина відомих біблійних історій (помазання Соломона, історія Вірсавії і тощо.). Тут було написано близько половини книг Біблії, а відомі всім розповіді про біблійний Єрусалим, відбувалися саме в цьому місці.

Місто Давида – це місце, яке розкопувалося найбільшою кількістю вчених експедицій в історії. Проте незважаючи на велику кількість експедицій, на сьогоднішній день, розкопано лише чверть околиць міста [15]

У цьому місті у IV столітті разом із будівництвом християнських храмів зародилося християнство. Цей святий град з історією у три тисячі років залишається центром паломництва трьох релігій: християнства з центром у Храмі Воскресіння, іудаїзму – зі Стіною Плачу та мусульманства – з мечеттю Омара (Рис.1.17).

Рис.1.17. Мечеть Омара, Стіна Плачу та Храм Воскресіння

В сідловині Юдейських гір розташована столиця Ізраїлю. На сході від неї знаходяться Мертве море, Йорданська долина та Іудейська пустеля, на заході – Середземне море. На сьогоднішній день населення Єрусалиму становить 901 302 тисячі осіб. За чисельністю населення в Ізраїлі місто займає 1 місце. 7 липня 2021 року Іцхак Герцог стає одинадцятим президентом Ізраїлю (Рис.1.18) [16].

Рис.1.18. Президент Іцхак Герцог

Столиця Ізраїлю поділяється на дві частини: Нове місто та Старе місто (Рис.1.19). Стародавнє місто оточене стіною, яка була збудована султаном Сулейманом Кануні.

Рис.1.19. Столиця Ізраїлю

Єрусалим називають містом трьох релігій, тому відповідно тут знаходяться святі місця кожної релігії:

А) Єврейською святинею є Стіна Плачу (Рис.1.20). Називають так Стіну по причині, що євреї на цьому місті оплакують зруйнування Першого та Другого Єрусалимського Храму.

Рис.1.20. Стіна Плачу

В святому писанні сказано, що руйнування храмів буде платою за гріхи єврейського народу. На сьогоднішній день, це місце вважається найсвятішим для іудеїв. Особливістю цієї святині є традиція, що полягає у закладанні між

камінням Стіни записок із молитвами та проханнями до Господа Бога. Записки ніколи не викидають зі Стіни, їх обережно збирають та закопують у спеціальних ємностях на Оливковій горі. Хоча святиня відноситься до іудаїзму, записки можуть залишити віруючі будь-якого віросповідання. Віруючим іншої віри потрібно дотримуватися правил знаходженні біля святині:

- чоловіки зобов'язані знаходитися з головними уборами (стосами) на голові та перебувати тільки біля лівого боку Стіни;
- жінки мають бути максимально покриті та молитися тільки біля правого боку;
- спецодяг можна орендувати в лавках біля святині.

Б) До мусульманських святинь відносяться мечеті Купол Скелі та Аль-Акса (Рис.1.21) [42].

Рис.1.21. Мечеті Купол Скелі та Аль-Акса

Мечеть Купол скелі є візитною карткою Єрусалиму. Розташована на вершині Храмової гори. Основною задачею мечеті є не проведення молитви, а охорона святої скелі (як заповідав пророк Мухаммед). За легендою саме з цієї гори він вознісся на небо на крилатому коні з людським обличчям. Мечеть має 4 входи, як символіка 4 сторін світу. Архітектура мечеті побудована таким чином, що численні колони видно практично з будь-якої її точки. У Куполі скелі зберігається відбиток стопи Мухаммеда і три волосини

з його бороди. А ще тут є священний скелястий майданчик, який розташований у самому серці мечеті. За переказами, під час вознесіння

Рис.1.22. Церква Святого Стефана

Мухаммеда, скеля мала піти за ним і навіть «відірвалася» від землі і тепер «висить» в повітрі. Під нею утворилася невелика печера, майже квадратної форми, де цар Давид і побудував вівтар [17].

Мечеть Аль-Акса також знаходиться на Храмовій горі. У світі мусульман займає третє місце по важливості серед святинь усього світу. Складається з одного мінарета та купола, а також може помістити у собі

5000 молящихся і не більше.

Рис.1.23. Монастир Святого Никодима

В) Християнськими святинями називають Церкву Святого Стефана (Рис.1.22) та наступні монастирі: Святого Никодима (Рис.1.23), Богоотців Іоакіма та Анни (Рис.1.24) та Великої Панагії (Рис.1.25).

Святий Монастир Святого Никодима знаходиться біля Святого Монастиря Преторія на північно-східній стороні. Святий Никодим був таємним учнем Христа. Монастир побудований на честь Святого Никодима, на руїнах будинку Сімона Фарисея.

У цьому домі надали гостинність Христу, який поговорив з Никодимом. Никодим з Йосипом Аримафейським після Хресної жертви просили у Пілата тіло Ісуса, щоб поховати його. Монастир має декілька назв, одна із них звучить як Тюрми Апостола Петра. Дану назву отримав по причині, що у підвальному приміщенні Святого Храму

Рис.1.24. Монастир Богоотців знаходиться в'язниця апостола Петра, *Іоакіма та Анни* якого визволив ангел. Монастир Святого Никодима також називають Монастирем Сочевиці. За переказами, в цьому храмі готували сочевицю для робітників, які будували Храм Воскресіння Господнього. До сьогоднішніх днів на території монастиря знаходиться великий котел, що носить назву «Котел Святої Олени».

Рис.1.25. Монастир Великої Панагії

Святий Монастир Богоотців Іоакіма та Анни – місце, де жили батьки Пресвятої Богородиці. Монастир Святої Анни (Рис.1.24) знаходиться в Мусульманському районі біля Овечої Купелі та Гефсиманської брами. Храм був побудований в IV ст. на місці народження Пресвятої Богородиці. Під

Церквою Іоакіма та Анни знаходяться печери. У цих печерах молилася мати Марії до Бога з проханням, щоб Він подарував їй дитину. Господь почув її молитву та згодом народилася Пресвята Богородиця Діва Марія. Інша печера знаходиться під місцем народження Діви Марії. В середині цієї печери були тимчасово поховані батьки Пресвятої Богородиці. Згодом святі мощі Богоотців були перенесені до Гефсиманії, до гробниці Пресвятої Богородиці Діви Марії.

Святий Стефан був проголошений церквою першомучеником. Його забили камінням за те, що проповідував християнське вчення та кинули його тіло тваринам. На другий день мученик похований у рідному місті Гамалі. У V ст. виявили труну першомученика Стефана і перевезли його тіло на гору Сіон в Єрусалим. Згодом Патріарх Єрусалимський Ювеналій перевів мощі першомученика в Гефсиманський сад та церкву задля вшанування святого. Імператором Феодосією в V ст. було побудовано величну Базиліку на місці забивання камінням, яка була зруйнована. На сьогоднішній день у Гефсиманії на місці Базиліки знаходиться Церква Святого Стефана (18)

Святий Монастир Великої Панагії побудований Патріархом Єрусалимським Ілією в V ст. на місці, де Богородиця бачила розп'яття свого Сина на Голгофі. Храм отримав назву "Велика Панагія", тому що, за переказами, Пречиста Матір нашого Спасителя, бачачи трагічний кінець нашого Господа, крикнула великим голосом у роздиранні, мечем скорботи пронизана материнська утроба.

У ньому є на особливому престолі поважна ікона Панагії Одигітрії, яка, за переказами, є твором Євангеліста Луки. Богородиця «Шире небес» панує у ніші Священного Вівтаря і є роботою XVII століття. У престолу Одигітрії, на аналої, розташовані дві раки. Одна з них, різьблена і велика, містить мощі Святих: Якова брата Господнього, Іоанна Предтечі, Харалампія, Слевферія, Ігнатія Богоносця, Євфимія з Димицани, Анфима священномученика, Никона Метаноїта (Покаянного), Авксентія Преподобного, Іпатія Преподобного. Інша містить руку Святої Іулітти. У Монастирі також зберігається рукописне

Святе Євангеліє Преподобної Меланії. У Святому Монастирі Великої Панагії також знаходиться труна Преподобної Меланії у каплиці, що присвячена її пам'яті [19]

Висновки до розділу 1

Паломницький туризм є напрямком релігійного туру, який має певні специфічні особливості, що розписані нижче:

1. даний вид набирає актуальність в користуванні останнім часом, проте не є популярним;
2. метою відвідування таких поїздок є вивчення релігійної історії під час екскурсій, перебування в молитовному стані, спілкування з однодумцями, закріплення віри.
3. основними місцями відвідування є храми, монастирі, церкви, синагоги, мечеті), поховання та мощі святих, чудотворні ікони, біблійні місця;
4. паломницькі поїздки відомі у всьому світі і мають святині майже в кожній державі нашої планети;
5. державами, що входять до основних напрямків паломництва є Україна, Ізраїль, Туреччина, Італія, Греція, Єгипет, Саудівська Аравія;
6. основними святинями паломництва на території України є Києво – Печерський та Почаївський монастирі;
7. головними священними місцями світу називають Тарноруда, Єрусалим, Ватикан, Люрд, Гошівський монастир, Страдч, Зарваницький духовний центр, Вишгородський духовний центр, Почаївська лавра, Унівська лавра, Меджугор'є.

Кожна держава має власні умови для комфорту гостей, для відвідування святинь. Держава Ізраїль створила наступні умови для туристів:

1. безвізовий режим на території країни;
2. спеціальні заклади харчування та проживання для паломників – храми, монастирі, паломницькі ресторани;

3. безкоштовний транспорт у визначені державою святині на релігійні свята;
4. основним місцем паломництва в Ізраїлі є Єрусалим;
5. Єрусалим по причині характеристики святинь також носить назву Центру трьох релігій;
6. до християнських святинь Єрусалиму відносяться Церква Святого Стефана та монастирі (Святого Никодима, Богоотців Іоакіма та Анни, Великої Панагії);
7. найвеличнішою святинею християнської історії є Кам'янистий пагорб Голгофи, який розташований на південний схід від Кафедрального собору Воскресіння;
8. головними святинями є: для євреїв - Стіна Плачу, для мусульман - Купол Скелі та Аль-Акса.

РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН ТУРИСТИЧНОГО ПАЛОМНИЦЬКОГО РИНКУ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПІ

2.1 Аналіз українських пропозицій паломницьких турів до Єрусалиму

Паломницький туризм є доволі популярним видом подорожей у світі, зокрема на українському туристичному ринку. Розглянемо декілька компаній, що пропонують своїм клієнтами тури даного виду. Список складається із семи фірм, кожна з них має в наявності тільки один паломницький тур. Фірми, що входять до списку:

- «Tez Tour»;
- «Bron.Travel»;
- «JoinUP!»;
- мережа турагенцій «ХО»;
- «Экзотик тревел»;
- паломницький центр «Матері Божої Неустанної Помочі»;
- туристична агенція «Море турів».

Компанія «Tez Tour» пропонує гостям тур «По святой земле». Тривалість – вісім днів і сім ночей. Аеропорт прибуття та від'їзду знаходиться в Тель-Авіві. Заїзди відбуваються по понеділкам, середам, субботам. Розміщуються гості в готелях трьох- та чотирьохзіркових, які туристи обирають самостійно. В залежності від дня заїзду змінюються умови проживання: при заїзді в субботу гості проживають в Нетанії чотири ночі та в Єрусалимі три, в інші дні – в Нетанії три та в Єрусалимі чотири. До вартості входить проживання, трансфер від аеропорту до готелю та назад, екскурсії про програмі, візова підтримка та харчування ВВ(сніданки) або НВ(сніданки та вечері). Екскурсії, що включені до програми: «Єрусалим Християнський» або «Єрусалим трьох релігій», «Християнська Галілея», «Мертве море. Пляж», «Вифлеєм».

В залежності від дня заїзду змінюються також програми подорожі. В перший день по усім програмам відбувається приліт в Бен-Гуріон та заселення: в середу – в Єрусалимі, в інші дні – в Нетанії. На другий день відбуваються екскурсії. В понеділок гості відправляються на екскурсію по Галілеї з відвідуванням Назарету та святинь в околицях. Для середи екскурсія відбувається на сьомий день, для суботи - на четвертий. На наступний день заплановано відпочинок на Середземному морі та пропонується додаткова оглядова екскурсія по Тель-Авіву та Яффо (за додаткову оплату) із відвідуванням Брильянтової біржі. Для середи – на шостий, для суботи – на четвертий. Четвертий день для понеділка: поїздка на Мертве море та СПА, Іудейську пустиню, фабрику-магазин косметики з дарів Мертвого моря. Програма аналогічна для другого дня із середи та шостого із суботи. Весь п'ятий (для понеділка), третій(для середи) та сьомий(для суботи) дні знаходяться у розпорядженні подорожуючих. Шостий день для понеділка та четвертий для середи: відвідування Оливкової гори та її святинь, гори Сіон, Хресного шляху, церкву Страстей Господніх та Храм Успіння Пресвятої Богородиці, Храм Гроба Господнього, Голгофа та Стіна Плачу. Для суботи на шостий день відбувається екскурсія по Старому місту, горі Сіон (гробниця царя Давида та Горниця Таємної вечері) та Храмівій горі, Хресного шляху, Стіни Плачу та Храму Гробу Господнього. Сьомий день для понеділка, п'ятий для середи, другий для суботи належить святиням Вифлеєму: Ейн-Карен, Храм Різдва Христового, Горненський монастир, Святе джерело. В останній день подорожі гості повертаються додому [20]

«Bron.Travel» має в наявності тур «Золотий Єрусалим». Триває вісім днів та сім ночей. Проживають туристи в Центрі світових релігій, в одному із п'яти запропонованих готелі. Вартість починається із 793\$. До програми включені три екскурсії: Вифлеєм - Ейн-Карен, Мертве море(пляж), Єрусалим трьох релігій. За додаткову оплату можна додати ще дві екскурсії (по Галілеї та Хайфа – Кейсарія – Акко) та внести зміни до відпочинку біля Мертвого

моря (замість пляжу поставити СПА із обідом в готелі). Маршрут екскурсій аналогічний до вищевказаного туру [21]

Відома на українському ринку фірма «JoinUP!» створила екскурсійно – паломницький тур до Ізраїлю «Слідами Старого та Нового Заповітів». Тривалість подорожі стандартна (вісім днів та сім ночей), вартість складає 855\$ та включає в себе:

- переліт;
- супроводження священика;
- трансфери;
- проживання в чотирьохзіркових готелях;
- двохразове харчування;
- екскурсії, що входять до програми;
- медична страховка;
- послуги дипломованого гіда та супроджуючої особи.

Додатково потрібно буде заплатити за платні входи та чайові, додаткові програми та пропозиції, за використання фунікулера, за обід з рибою Святого Петра. Початковою та кінцевою точками подорожі є аеропорт столиці України. На початку тура гості відпочивають після польоту та заселяються у готель Вифлеєму. Паломницькі екскурсії починаються із другого та закінчуються шостим днем. Спочатку паломники відвідують святині Вифлеєму: Храм Різдва Христового, Храм Святої Катерини, Поле пастушків, Молочний Грот, Ейн-Карен. Після перерви на відпочинок відбувається переїзд та продовження паломництва в Єрусалимі: Оливкова гора та її околиці, Гробниця Богородиці, Храм Вознесіння та церква «Отче наш». Опісля проведення першої ночі в Центрі світових релігій продовжується подорож до Галілеї: Назарет, Храм Благовіщення, Кана Галілейська, Капернаум, Гора Блаженств, Галілейське море із додатковим обідом рибою Святого Петра, Гора Фавор. На п'ятий день заплановано відвідування Юдейської пустелі, Віфавари та умивання на руках Йордану з благословення священника, Монастиря святого Герасима, Єрихону, дерева Закхея,

Монастиря Каранталь та при бажанні використання фунікулера, Вифлеєму, зупинка на відпочинок біля Мертвого моря. Наступного дня віруючі туристи відвідують Храм Гроба Господнього, гору Сіон, Дорміціон, Стіну плачу, пройдуть Віа Долороза, відпочинуть на березі Середземного моря та заселяються в готель Нетанії. Паломницька подорож завершиться відпочинком біля Середземного моря [22].

Мережа турагенцій «ХО» проводить поїздку на Пасху до Святої землі «Єрусалим пасхальний» по маршруту Київ - Єрусалим – Київ. Його вартість складає 721Є. До вартості включено авіапереліт, проживання, харчування ВВ, страхування, трансфери, екскурсії (ті, що включені до програми). Проживають подорожуючі в готелі Міста миру. Тур триває п'ять днів, з них тільки один включає в себе активну програму. На третій день проводиться екскурсія Єрусалим Пасхальний, до програми якої входить отримання Благодатного Вогню в Храмі Гробу Господнього та освячення куличів в Горненському монастирі [23].

«Екзотик тревел» проводить екскурсійний тур в Ізраїль з відвідуванням Єрусалиму тривалістю в чотири дні і вартістю 13595 грн. Загальна сума вартості складається із авіаперельоту, трансферу, проживання, харчування, включених до програми екскурсій, страхування та послуг гіда. Маршрут туру має такий вигляд: Київ - Тель-Авів – Єрусалим – Нетанія - Тель-Авів – Київ. Туристи мають можливість обрати категорію готелю Єрусалиму для проживання. Головна мета подорожі здійснюється на третій день – відвідування релігійних святинь Єрусалиму або Нетанії (за вибором подорожуючого) [24].

Туристична агенція «Море турів» продає подорож «Єрусалим та Вифлеєм», яка триває шість днів. Маршрут: Тель-Авів – Єрусалим – Вифлеєм – Хайфа - Назарет – Кана Галілейська - гора Фавор - Капернаум – Табха – Йордан – Єрихон – Мертве море. Вартість туру складає 599\$ та 200 грн, та включає в себе наступні послуги:

- авіапереліт;

- трансфери;
- проживання в трьохзіркових готелях;
- двохразове харчування;
- медична страхування;
- екскурсії, що входять до програми;
- послуги гίδα та супроджуючої особи.

Додатковими обов'язковими платежами є:

- вхідні квитки та чайові;
- медичне страхування для туристів старше 60 років;
- факультативні програми(обід рибою Святого Петра та морська прогулянка по Галілейському морю).

Весь тур паломників супроводжує священник Української Греко–Католицької церкви. Початковою та кінцевою точками подорожі є аеропорт Києва. У перший день, після прибуття в Тель-Авів, гості разом з гідом відвідують Хайфу та її околиці, Назарет та Кану Галілейську. На момент подорожі гості проживають в готелі Єрусалиму. На другий день заплановано відвідування Галілеї, Гори Блаженств, Табхи, Капернаума, Галілейського моря, Гори Фавор. Відвідування Вифлеєму та Ейн-Карену відбувається на третій день туру. На четвертий день паломники побувають в Єрихоні та монастирі Святого Герасима, на узбережжі Мертвого моря та біля річки Йордан. На п'ятий день подорожі паломники ознайомляться із святинями Старого Міста. Останній день туру є доволі насиченим: проходження Хресної Дороги, відвідування Храму Гробу Господнього та вільний час на молитви [25].

Паломницький центр організував поїздку «Весна на Святій землі» зі стандартною тривалістю та вартістю 875\$ та 200грн. Вильоти та прильоти відбуваються із/в Києва та Львову. До програми туру входить супроводження священника ПЦУ та виділення часу на щоденні Літургії у святих місцях. Вартість включає в себе:

- переліт;

- трансфери;
- проживання у трьохзіркових готелях;
- двохразове харчування;
- медичне страхування;
- послуги гіда та супроводжуючої особи;
- заплановані екскурсії,

Склад додаткових трат аналогічний останньому вищевказаного туру. Під час подорожі гості проживають у готелях Вифлеєму (з першого по п'ятий день) та Єрусалиму (п'ятий – восьмий день). На другий день подорожі паломники ознайомляться із святинями Вифлеєму та Єрусалиму. Околиці Хайфи, Назарету та Кани Галілейської входять до програми третього дня. Четвертий день: Гора Фавор, Табха, Капернаум, Галілейське море. Після переїзду до Центру трьох релігій паломники ознайомляться із Вифлеємом та Ейн-Кареном. Шостий день даного туру аналогічний четвертому дню тура «Єрусалим та Вифлеєм», а сьомий - п'ятому. В останній день поїздки заплановано відвідування Лідди, Яффи та Тель-Авіву [26].

2.2 Аналіз закордонних паломницьких турів до Єрусалиму

Розглянемо подорожі до Центру трьох релігій, що організовують закордонні компанії. Було обрано декілька фірм певних країн, а саме:

- Казахстан;
- Молдова;
- Німеччина.

Список туристичних агентств та операторів, що продають паломницькі тури:

- «Premium Travel Company», знаходиться в Казахстані та організовує два тури до святинь;

- європейський туроператор «GuteReizen», головним офіс якого розташований в Німеччині та який організовує дві паломницькі подорожі до Міста миру;

- туроператор «IraNatis» знаходиться в столиці Молдови та продає гостям паломницько – пізнавальний тур.

Розглянемо більш детально інформацію про паломницькі тури що належать вищевказаним туристичним підприємствам.

«Premium Travel Company» пропонує гостям тури паломницько – рекреаційний «Сонячна Нетанія» та історично – паломницький «Йорданія та Ізраїль». Паломницько – рекреаційний тур триває вісім днів і сім ночей, коштує 688 USD. Маршрут туру: Тель-Авів – Єрусалим – Вифлеєм – Мертве море або Галілея. Всі сім ночей гості проведуть в Нетанії. До уваги гостей пропонується перелік готелів трьох- та чотирьохзіркових із вказанням категорії номера (в основному є наявності стандартні номери) та вартості проживання на період туру в кожному готелі. На офіційному сайті вказують дати актуальності кожного із наявних турів. Відправитися в подорож можна в будь-який день. До програми подорожі включені наступні екскурсії:

- «Святині Єрусалиму та Вифлеєму»,
- відвідування Мертвого моря або Галілеї.

До вартості туру входять проживання, сніданки, повний груповий трансфер, екскурсії, тур код. За додаткову вартість оплачується туристична віза, страховий поліс, переліт, ПЦР – тест і серологічний тест на коронавірус, дворазове харчування, авіапереліт. Окрім основних екскурсій, гості мають можливість ознайомитися з додатковими і за додаткову плату відвідати їх (пропонуються п'ять паломницьких, два пізнавальних, три рекреаційних). На сторінці туру фірма попереджує гостей про можливі зміни в датах та про обов'язковість мати при собі під час подорожі неізраїльські закордонні паспорти. Тур починається із прибуття в аеропорт Бен-Гуріон та заселення в готелі Нетанії. Також в перший та другий день відбудеться проходження карантину до з'ясування результатів ПЦР – тесту на Covid-19. Третій день

подорожі починається зі сніданку в готелі та продовжується паломницькою екскурсією по святиням Єрусалиму та Вифлеєму (Елеонська гора, Місце Вознесіння Господнього, Старе Місто, Крестний шлях, Храм Гроба Господнього, Голгофа, Єврейський квартал, Храмова гора, Мусульманський квартал, околиці Вифлеєму, Храм Різдва Христового). На четвертий день туристи будуть знайомитися та користуватися дарами Мертвого моря, за додаткову плату надається можливість відвідування СПА. Після рекреаційної екскурсії відбудеться паломницька по святиням Назарету та біблійській Галілеї. Святині, які відвідають паломники в Назареті це Храм Благовіщення, Церква Архангела Михаїла, Галілейське море, Капернаум, Монастир Дванадцяти Апостолів, Гора Блаженств, Табха, Ярденіт. Наступні три дні подорожуючих самі плануватимуть: або вони поїдуть на додаткові екскурсії, або проведуть самостійно. Останній день туру проходить у процесах виїзду з номерного фонду та повернення у Молдову [27].

«Йорданія та Ізраїль» має ту саму тривалість, що і попередній тур та коштує 1701 USD. Маршрут: Оман – Петра – Джераш – Аджул- міст короля Хусейна – Галілея – Назарет – гора Фавор – Іеріхон – Єрусалим - Вифлеєм. Проживати туристи будуть три ночі в Омані, одну – в Назареті та ще три – в Єрусалимі. Програма туру складається із семи екскурсій (відвідування Мадаби, в Петру, в давнє місто Джераш та Аджлун, по Галілеї та Назарету, через Назарет до гори Фавор та Іеріхона, по Центру трьох релігій, по святиням Вифлеєму). До вартості включено проживання, харчування двохранове в Йорданії та трьоххранове в Ізраїлі, груповий трансфер, груповий віза та всі кордонні збори, екскурсії та тур.код. До вартості не включені переліт, туристична віза, страховий поліс, чайові. Щодо перельоту, то відбуватиметься він за маршрутом Алмати/Нур-Султан – Оман та Тель-Авів - Нур-Султан/Алмати. Перший день подорожі є доволі навантаженим, оскільки одразу після прибуття в Оман туристи відправляються в оглядово – паломницьку екскурсію з відвідуванням Мадаби та гори Небо. Другий день насичений історією та красою Петри. На третій день подорожуючі

пізнають давні міста Йорданії. Наступного дня гості ознайомляться з Галілейським морем, біблійним місцями та переплачують в Назареті. Екскурсія п'ятого дня має змішаний тип (реелігійно – історична) та включає в себе відвідування Базиліки Благовіщення, церкви Преображення, Іеріхону. Шостий день буде присвячений паломницькій екскурсії по Старому місту Єрусалима та завершиться ночівлю в Місті миру. На сьомий день відбудуться дві екскурсії – релігійна по святиням Єрусалиму та паломницька – до церкви Різдва Христового у Вифлеємі [28].

Молдавський туроператор «IraNatis» проводить екскурсійний тур «Ізраїль із Вас», вартість якого починається з 510€. Триває вісім днів та сім ночей. Спершу гості прибувають до Нетанії, де і будуть проживати. Наступний день є пізнавальний: ознайомлення з околицями Тель-Авіву та Яффо. На третій день гості ознайомляться із святими місцями Ізраїлю. Четвертий та п'ятий день туристи проводять на Середземному морі. По бажанню та за додаткову оплату можна відвідати екскурсії по околицями Хайфи та Кейсарії. На шостий день відбувається ознайомлення та відпочинок біля Мертвого моря. Паломницька екскурсія по Старому місту та околицях Єрусалиму відбудуватиметься на сьомий день. В останній день подорожі гості повертаються в Ясси. До вартості включено авіапереліт Ясси – Ізраїль – Ясси, проживання, сніданки, трансфер, медичне обслуговування, екскурсії [29].

Європейський туроператор «GuteReizen» продає такі тури до святинь: «Панорама Ізраїлю – Нетанія» та «Класичний Ізраїль (Нетанія)». Авіатур «Панорама Ізраїлю – Нетанія» має початкову ціну 675€. Маршрут: Нетанія – Вифлеєм – Єрусалим – Мертве море. Трансфери, проживання, сніданки, екскурсії, послуги гіда російськомовного – це все враховуються у вартість подорожі. Обов'язковим додатковими платежами є авіапереліт, вхідні квитки, індивідуальний трансфер аеропорт – готель – аеропорт для двох людей (дитина і дорослий), санітарний збір (виник у зв'язку з коронавірусом). Трансфер, зв'язаний з аеропортом включений у вартість

тільки коли період використання припадає на період часу з 9:00 до 21:00. Щодо проживання, то туристи мають можливість самостійно вибрати готель в Нетанії. На офіційному сайті вказують актуальні необхідну інформацію для подорожуючих (попередження, зміни). Подорож має тривалість вісім днів та сім ночей. Після прильоту в Бен-Гуріон, на індивідуальному трансфері туристи прибувають у готель Нетанії та заселяються. Залишок першого та повний другий день знаходяться у розпорядженні подорожуючих. Відпочинок та екскурсія біля Мертвого моря проходять на третій день туру. На четвертий день гості можуть замовити додаткові екскурсії, а можуть провести день за власним розпорядком на березі Середземного моря. Паломницькі екскурсії проходять на п'ятий день, можна вибрати одну із трьох: «Вифлеєм і християнський Єрусалим», «Єрусалим трьох релігій», «Християнський Єрусалим».

Два наступних дні мають вільний розпорядок, є можливість замовити додаткові екскурсії. На восьмий день туристи користуючись індивідуальним трансфером прямують до аеропорту та повертаються додому [30].

Авіатур «Класичний Ізраїль (Нетанія)» має однакові умови тривалості, вартості, доплати, проживання, авіаперельоту, однаковий вигляд попередження із вищевказаним туром даної фірми. Ціна туру починається від 772Є. Маршрут: Єрусалим - Тель-Авів – Яффо – Галілея – Вифлеєм – Мертве море. Програми першого, другого, четвертого та восьмого дня однакові із попереднім туром. В третій день також проводиться екскурсія «Мертве море. Пляж». На п'ятий день проводиться екскурсія «Єрусалим трьох релігій» із ознайомленням зі святиням світових релігій. Основними місцями відвідування шостого дня є Старе місто та Храм Різдва Христового, що включені до екскурсії «Вифлеєм та Єрусалим Християнський». Останній день екскурсій призначений для паломників. Віруючі відвідують Назарет та Галілею під час екскурсії «Галілея Християнська. Назарет.» [31].

2.3 Переваги та недоліки паломницьких турів

Кожна туристична компанія має переваги та недоліки в організації паломницьких турів. Для початку розглянемо закордонні фірми.

Туристичне підприємство Казахстану включає в свої тури переваги та недоліки, що вказані в табл. 2.1.

Таблиця 2.1. Переваги та недоліки казахських паломницьких турів

Подорож	Переваги	Недоліки
«Сонячної Нетанії»	додаткові екскурсії	одноразове харчування
другий тур	Двохразове та трьохразове харчування	проживання в п'ятизіркових готелях

Проживання в п'ятизіркових готелях, на нашу думку є недоліком в плануванні закордонних паломницьких турів. Паломники їдуть на Святу Землю з метою пізнати істину віри, провести подорож в молитві, спробувати зрозуміти та відчувати життя, яким жив Ісус Христос. Під час свого земного життя Христос не обирав комфортне, дороге, розкішне, люксове проживання та харчування, а обирав бути ближче до народу, прості, звичайні для будь-якого класу людей речі. Опираючись на вищевказане, з метою відповідати цілям подорожі для паломників має обиратися проживання в готелях економ-класу(трьохзіркових та чотиризіркових). П'ятизіркові готелі зазвичай є найкращими на обраній території, більш комфортабельні, розкішні, мають можливість відноситися до класу «люкс-готелів», проте не відповідають вимогам паломницьких турів.

Молдавська фірма пропонує туристам два тури до Святої землі. Хоч тури і створені однією компанією, проте вони мають свої відмінності наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Переваги та недоліки серед відмінних рис паломницьких турів «IraNatis».

Компанія	Переваги	Недоліки
«IraNatis»	можливість замовити тур в онлайн-режимі,	вартість авіаперельоту не входить до ціни туру;
«IraNatis»	вказана дата подорожі, проводяться цілий рік та уточнюють дні виліту;	ціна вказується не точна, а початкова;
«IraNatis»	розміщується додаткова інформація,	надається одноразове харчування;
«IraNatis»	пропонуються готелі трьох та чотирьохзіркові з указанням інформації.	відсутні контакти менеджера;
(«IraNatis»)	уточнені вартість, її складові та перелік додаткових витрат присутня інформація додаткова, інформація про готелі та перелік додаткових послуг;	тур оплачується в USD, проте ціну вказують в євро.

Тури «Панорама Ізраїлю – Нетанія» та «Класичний Ізраїль (Нетанія)» німецької фірми «GuteReizen» в основному складаються із недоліків, проте є два плюси:

- вказаний контакт менеджера,
- уточнено перелік послуг, що входять до вартості.

Отже, недоліки європейських турів:

- вартість вказується в євро та є неточною, а початковою;
- надається одноразове харчування;
- до вартості входить тільки медичне страхування;
- відсутня можливість замовити тур в онлайн-режимі;
- відсутній перелік додаткових послуг, проте він згадується в програмі подорожі;
- не вказують додаткову інформацію;
- відсутня інформація щодо готелю.

Аналіз українських компаній представлений у форматі таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 «Переваги та недоліки українських паломницьких турів».

Фірма	Переваги	Недоліки
«Tez Tour» «Екзотика тревел»	Вказані точні дні виліту, тур проводиться цілий рік.	Відсутня інформація щодо вартості.
«Tez Tour»	Туристи мають можливість обрати вид харчування.	Відсутній список додаткових витрат, проте в програмі згадуються додаткові екскурсії.
«Tez Tour» Паломницький центр	Проживання відбувається в різних містах Єрусалиму, в трьохзіркових та чотирьохзіркових готелях.	Відсутня додаткова необхідна інформація для туристів.
«Tez Tour»		До програми подорожі включені немолитовні місця.
«Tez Tour» Паломницький центр		Відсутня можливість замовити тур в онлайн-режимі.
«JoinUP!» «Tez Tour» Паломницький центр		Відсутня інформація щодо менеджера.
«Bron.Travel»	Присутня інформація щодо додаткових витрат.	Відсутня точна вартість.
«Bron.Travel»	Вказується сума за проживання.	Програма аналогічна до туру «Tez Tour».
«Bron.Travel» «ХО» «JoinUP» «Екзотика тревел» «Море турів» Паломницький центр	Можливість замовити тур в онлайн-режимі.	Відсутній список складових вартості.
«Bron.Travel» Паломницький центр	Вказані дати виліту.	Відсутня інформація щодо харчування.
«Bron.Travel» «JoinUP!» «ХО»	Вказується додаткова необхідна інформація для туристів.	
«Bron.Travel» «ХО» «Екзотика тревел» «Море турів» Паломницький центр	Вказується контакт менеджера.	
«JoinUP!» «ХО» «Екзотика тревел» «Море турів» Паломницький центр	Вказується точна вартість та склад суми.	До вартості включено тільки <u>медичне</u> страхування
«JoinUP!» «Море турів» Паломницький центр	Туристів супроводжує священник.	
«JoinUP!» Паломницький центр	Вказуються додаткові витрати.	
«ХО» «Екзотик тревел»	Тур проводиться на релігійне свято.	Одноразове харчування.
«Море турів» Паломницький центр.	Дворазове харчування.	Вартість змішана (вказується в \$ та грн.)
«Море турів» Паломницький центр		Відсутні дати проведення.
Паломницький центр		Проведення екскурсій в перший день подорожі, після прибуття в Єрусалим
Паломницький центр		Програма аналогічна до туру «Море турів»

Отже, серед усіх компаній можна виділити ті, що мають найбільшу кількість переваг – це Паломницький центр «Матері Божої Неустанної Помочі» та туристичне агентство «Море турів». А також можна виділити фірми, яким необхідно покращувати свої тури - «GuteReizen» та «Tez Tour».

Висновки до розділу 2

Український та зарубіжний ринок з пропозиціями паломницьких турів дуже різноманітний. Проаналізувавши ринок можна зробити наступні висновки:

1. Паломницькі поїздки є популярними серед подорожуючих і організовуються туристичними підприємствами по всьому світу.
2. Для розгляду паломницьких турів було обрано сім українських та три закордонних компаній.
3. До українських туристичних фірм відносяться «Tez Tour», «Bron.Travel», «JoinUP!», «ХО», «Экзотик тревел», паломницький центр «Матері Божої Неустанної Помочі», «Море турів».
4. До розгляду було обрані такі іноземні агентства: казахське «Premium Travel Company», німецьке «GuteReizen», молдавське «IraNatis».
5. Найкращими перевагами серед турів усіх компаній є можливість замовити тур в онлайн-режимі, наявність контактів для зв'язку з менеджером, вказані точна вартість та її складові.
6. Серед недоліків вищевказаних фірм найбільш поширеними є невказаність складових вартості туру, врахування до вартості тільки медичне страхування.
7. Серед усіх плюсів, можна виділити такі, що є рідкісними, проте необхідними, а саме: можливість туристів обрати вид харчування, надання подорожуючим трьохразове харчування, проведення подорожі на релігійне свято та в супроводженні священника.

РОЗДІЛ 3 ПРОЄКТ ПАЛОМНИЦЬКОГО ТУРУ «ПАСХАЛЬНИЙ ЄРУСАЛИМ»

3.1 Розробка туру «Пасхальний Єрусалим»

Для створення нашого туру було обрано такий вид туризму як паломницький. Цільовою аудиторією являються християнські паломники, які відвідають Святу землю з метою пізнання місця зародження релігії, відвідування святкових служб, а також розуміння істини віри. Додатковою метою є ознайомлення з історією світових релігій.

Єрусалим також називають Центром трьох релігій. Назву таку має по причині, що на його території знаходяться святині світових релігій: християнства, мусульманства, іудаїзму. Саме на території Ізраїлю відбувалися головні події Біблії: народження Ісуса Христа, його життя, його чудеса, тут він проповідував, його муки, його Воскресіння. Читаючи Священне Писання ми дізнаємося про події, що відбулися у Велику ніч Вифлеєму. В ту ніч народився Ісус Христос – Спаситель світу. На восьмий день його життя було проведено обряд Обрізання, що відноситься до релігії іудеїв. З Вифлеєму тікали Матір Божа з Йосипом та дитиною до Єгипту, щоб зберегти життя Ісуса. Через три роки вони повернулися до Ізраїлю, в місто Назарет. Тут він виростав, вчився, ходив до єврейської синагоги, проповідував, заробляв на життя будучи теслею. «Дитина росла та зміцнювалася духом, набираючись мудрості. І благодать Божа на ній пробувала» [11]. Традиція щорічного святкування свята Пасхи зародилася ще в ті часи, в період виходу євреїв з Єгипту. В Біблії сказано, що в цей день потрібно ходити до Храму та молитися. Цю ж традицію також дотримувалися і Богоотці Ісуса Христа. Найближчий храм від Назарету знаходився в Єрусалимі. Народ проходив довгий шлях з метою відвідати Єрусалимський Храм на Пасху, саме тоді і виникло паломництво. Ісус Христос – засновник найбільшої в світі релігії – християнства, яка прийшла

на зміну лжерелігії та неправильним віруванням язичників. Християнство виникло на тлі іудаїзму і суттєво доповнило його вчення. Ісус Христос – Син Божий – був посланий Богом на землю, щоб своїми стражданнями, кров'ю і смертю відкупити гріхи людства. Ісус Христос йде на муки, приносить Себе в жертву за нас – за людей. Віа Долороза – шлях, по якому йшов Ісус на страту. В Єрусалимі Ісус проповідував, зцілював, молився, тут провів він три роки свого життя, в цьому місті він спокутував провини людей своєю смертю, тут він воскрес. Ісус Христос є Богом для кожної релігії, тільки називають його по-різному(наприклад, у мусульманстві його називають Аллахом)[32].

З метою розвитку паломників, однією із цілей авторського туру є ознайомлення з історією релігій. «Хто не вчиться, той не живе». Я вважаю, що для того, щоб краще розуміти істину віри потрібно детально вивчати релігії. Істина віри заключається в декількох тлумачення та дає поняття, що таке віра і який її справжній сенс. Тлумачення:

- Є один Бог, що все сотворив і всім управляє.
- Бог є справедливий суддя, який за добро нагороджує, а за зло карає.
- Бог єдин, але має три особи: Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий, - Пресвята Трійця.
- Друга особа Божа, Бог Син, став людиною та помер на хресті заради життя людей.
- Людська душа є безсмертна.
- Божа благодать є необхідною для спасіння людини та її душі[33].

Кожен може назвати себе віруючою людиною, але не кожен нею є. Істинно віруюча людина повинна жити по законам, по текстах Біблії. Обов'язковим є дотримання десяти Божих заповідей, а саме:

- Не створи собі ідола.
- Не згадуй в суї Ім'я Боже.
- Шість днів працюй, а сьомий Богу віддай.

- Шануй батька і матір свою.
- Не вбий.
- Не вкради.
- Не чужолож.
- Не вкради.
- Не бреш на ближнього свого.
- Не бажай жінки ближнього твого.
- Не заздри та не бажай нічого, що є власністю ближнього.

Віруюча людина повинна проживати своє життя в молитвах (знаходячись на церковних службах, читаючи молитви після та перед сном), а не згадувати Бога тільки коли біда. Має читати Священне писання. Віруючий повинен не тільки просити у Господа допомоги, а й дякувати йому. Адже часто стається так, що люди вважають ніби Господь повинен їм допомогти, проте це не так. «Просите, и дастся вамъ: ищите, и обрящете: толщите, и отвержется вамъ» [11]. Істинно віруючий повинен боятися тільки одного: Суда Божого, гніву Божого. Щоб після закінчення земного життя потрапити до Бога, потрібно брати участь в церковних таїнствах (Хрещення, Покаяння, Причастя, Вінчання, Миропомазання та Єлеопомазання (Маслопомазання)). Віруючий довіряє Богові і якщо те, про що просила не отримала людина це означає, що їй це не потрібно. У важкі моменти, коли не знаєш що робити треба порадитися із священником та почитати Біблію.

Цільовою аудиторією для авторського туру є християни, які відповідають вищевказаній інформації про віруючу людину. Вони дотримуються церковних постів, цікавляться історією, чітко дотримуються правил та вчать церковному життю своїх нащадків, рідних та ближніх. Люди розуміють різницю та вміють відрізнити секту від церкви. Група знає тексти Біблії та бажає побувати і відчутти благодать Божу у біблійних місцях.

Тур розробляється на туристичну групу не більше семи осіб (діти віком від десяти років). Подорож має тривалість дев'ять (вісім днів та сім ночей, а також один день переліт) днів та включає в себе:

- переліт в обидві сторони (квитки економ-класу),
- харчування (інтернаціональна кухня (єврейська, балканська, ефіопська і т.д.), змішане(двох- та трьохразове)),
- страхування (від втрати багажу, від нещасних випадків під час екскурсій, медичне, туристичне),
- екскурсійно – пізнавальну програму,
- релігійна програму,
- спеціалізований шопінг.

Поїздка буде проходити по маршруту Київ – Єрусалим – Київ.

Программа туру:

Перший день

17:00/19:00 – проходження реєстрації на рейс, період очікування посадки в літак, виліт із України.

19:00/21:30 – період польоту та посадки літака в Ізраїлі.

21:30/22:00 – зустріч гостей в аеропорту та прибуття в готель.

Другий день «День історії»

8:00/9:00 – сніданок.

9:15 /9:30 – збір групи біля готелю.

9:30/10:00 – перехід групи до першої локації історичної екскурсії.

10:00/14:00 – історична екскурсія.

14:00/16:00 – обід.

16:00/20:00 – продовження історичної екскурсії.

20:00/23:00 – вечеря

23.00/23.20 - перехід до готелю.

Третій день «Святковий день»

8:00/9:00 – сніданок.

9:15 /9:30 – збір групи біля готелю.

9:30/10:00 – перехід групи до першої локації.

10:00/20:00 – екскурсія «Монастирі Єрусалиму».

16:00/18:00 – обід.

20:00/20:30 - перехід до готелю.

20:30/21:30 – вечеря.

21:30/22:40 – відпочинок в готелі.

22:40/23:00 - збір групи біля готелю.

23:00/23:30 – перехід до Храму.

23:30/10:30 – відвідування служби в Храмі Гробу Господнього.

Четвертий день «Пасха»

10:30/11:00 – перехід до готелю.

11:00/14:00 – відпочинок в готелі.

14:00/14:20 - збір групи біля готелю.

14:20/15:00 – перехід до Віа Долорози.

15:00/20:00 – проходження шляху мучеництва.

20:00/21:00 – час на відпочинок.

21:00/01:00 – вечірня прогулянка.

01:00/01:30 – повернення до готелю.

01:30/5:00 – відпочинок в готелі.

П'ятий день «Церковний день»

5:00/5:30 - збір групи біля готелю.

5:30/6:00 – перехід до Храму.

6:00/7:00 – прибуття в Храм Гроба Господнього.

7:00/10:00 – знаходження на святковій єврейській службі.

10:00/17:00 – участь у церковних пасхальних подіях.

17:00/18:00 – приймання святкової їжі.

18:00/22:00 – екскурсія «Християнське паломництво».

22:00/23:00 – вечеря в монастирі.

Шостий день «Релігійно-історичний»

8:00/9:00 – сніданок.

9:00/9:30 – збір групи біля входу в монастир.

9:30/10:00 – перехід до першої локації екскурсії.

10:00/18:00 – екскурсія «Релігії світу».

18:00/20:00 – зупинка на відпочинок та приймання їжі.

20:00/22:00 – шопінг «Християнський квартал».

22:00/23:00 – повернення до готелю.

Сьомий день «День відпочинку»

7:00/7:30 – збір групи біля входу до готелю.

7:30/8:00 – перехід до ресторану.

8:00/10:00 – сніданок.

10:00/13:00 – вільний час.

13:00/13:30 – збір групи у зазначеному місці.

13:30/14:00 – перехід до ресторану.

14:00/16:00 – обід.

14:00/20:00 - вільний час.

20:00/20:30 - збір групи у зазначеному місці.

20:30/21:00 - перехід до ресторану.

21:00/23:00 – вечеря.

23:00/23:30 – повернення до готелю.

Восьмий день

8:00/10:00 – сніданок.

13:00/14:00 – обід.

18:00/19:00 – вечеря.

19:00/19:30 - вільний час.

19:30/20:00 - збір групи біля входу до готелю.

20:00/21:00 – виїзд з готелю та прибуття в аеропорт.

21:00/22:30 – проходження реєстрації на рейс, період очікування посадки в літак, виліт з Ізраїлю.

22:30/01:20 – період перельоту між країнами, прибуття в Україну.

Розберемо більш детально програму туру.

Перший день - гості в 19:00 вилітають із України, із Міжнародного аеропорту в Києві. Гості користуються компанією «HiSky», летять в економ-класі прямим рейсом. Точкою прибуття є країна Ізраїль. Основним

аеропортом Ізраїлю є Міжнародний аеропорт Бен-Гуріон в столиці держави - Тель-Авіві. Гості прибувають в аеропорт, де їх біля терміналу зустрічають працівники готелю. Дорога до готелю має протяжність 50 км і займає приблизно півгодини. На протязі всього туру туристи відпочивають в "Raamonim Hotel Jerusalem". Групу було розміщено у трьох кімнатах: в перших двох проживають пари із двох гостей, а в третій – троє учасників групи.

Другий день - починається зі сніданку в готелі, який входить до вартості туру. Після сніданку туристи мають можливість підготуватися до екскурсій. Починається пішша екскурсія «Історичний Єрусалим». Гості відвідають Місто Давида, ознайомлюються із околицями історичної пам'ятки. Під час екскурсії робиться перерив на обід та пропонується до споживання їжа в Colel Chabad. Це місце призначене для харчування нуждених, проте своєю красою притягає і туристів. Для паломників спробувати їжу в такому місці є важливою річчю. Адже щоб зрозуміти радості життя, треба зрозуміти тяготи. Для того, щоб бути ближче до Бога треба спробувати жити по його стопам і не просто розуміти, а й повторювати його дії. Після обіду відбувається відвідування The Davidson Center, який включає в себе архітектурний музей та Яггські ворота. День завершується вечерею в ресторані балканської їжі «Barood», в якому по-вихідних грає жива музика та звучать місцевими жителями балканські твори музики.

Третій та четвертий дні. Події є дуже важливі для паломників. По збігу обставин, цей день є передпасхальний. Іудеї святкують Пасху так само, як і християни: спочатку готуються знаходячись в пості сорок днів, потім святкують Пасху та ще неділю опісля свята. На початку дня туристи снідають в єврейському ресторані «Menza», де пробують їх цікавий сніданок. Після їжі починається екскурсія пішим ходом «Монастирі величного міста». До програми входять відвідування святих місць: Церкви Святого Стефана, Гефсиманського саду, Оливкової гори, Монастиря Богооців Іоакіма та Анни, Монастиря Святої Панагії. Обідню їжу християни вживають в трапезній

Монастиря Святої Панагії. Після невеликого відпочинку відбуваються найголовніші події: перебування на святковій літургії з виносом Благодатного вогню в Храмі Гробу Господнього. Опісля тривалої служби віруючим дається час на відпочинок і після обіду починається проходження найважливішого шляху – «Via Dolorosa». Вечір проходить в нотках релаксації – прогулянкою по вечірньому місту.

Ранок п'ятого дня, пасхального дня починається із перебування на величній службі в Храмі Гробу Господнього та закінчується причастям в Emmaus Quibeiben. Після закінчення важливих подій для кожної церковної людини, починається екскурсія “Кроками християнина”. До маршрута входить відвідування Храму Гробу Господнього, пагорбу Голгофа, Світлиці Таємної вечері та могили Царя Давида, Монастиря Святого Никодима. Вечеря та ночівля відбуваються в Монастирі Святого Никодима.

На початку шостого дня туристи снідають в тому ж монастирі, де і ночували. Після трапези починається екскурсія “Релігії світу”, яка включає в себе відвідування Стіни Плачу, мечетей Аль-Аксу та Купол Скелі, Церкви Всіх Націй, Церкви Марії Магдалини. Обід гостей проходить в першому паломницькому ресторані міста «Sergei Palace». Вечір завершується шопінг-туром по Християнському кварталі.

Сьомий день є доволі незвичайним, весь вільний час від їжі знаходиться у руках туристів. Спочатку відбувається сніданок в італійському ресторані «Cielo». Згодом обід проходить у ресторані ефіопської кухні “Gursha”. На вечерю пропонується єврейська їжа у “Nafoura Restaurant”.

Останній день туру паломники розписують самі. У 21:00 у столиці країни іудеїв відбувається реєстрація на рейс «Тель-Авів – Київ». Гості користуються тією ж компанією, що і в минулий раз та прибувають в столицю червоної калини о 01:20 наступного дня.

Даний авторський маршрут присвячений церковному святу Пасха та призначається для віруючих людей; для тих, хто знає, розуміє та радіє душею в цей святий день Воскресіння Господнього.

3.2 Просування авторського паломницького туру

Продаж турів без вдалого просування майже неможливий. Рекламна діяльність в сучасній туристичній діяльності набуває все більше широкого визнання.

Реклама – це спосіб поширення інформації про туристичний продукт, тобто це спосіб переконання людей в необхідності даного продукту. Просування паломницьких турів може відбуватися декількома шляхами:

1. через соціальні мережі (платними та безкоштовними ресурсами):
  - таргетована реклама,
  - взаємопіар,
  - репост,
  - reels,
  - згадування в сторісах з активними посиланнями,
  - постінг;
2. через роздачу друкованої продукції:
  - в церковних лавках,
  - на прицерковній території,
  - в найбільш прохідних місцях;
3. через мережі кінотеатрів та театрів;
4. через телебачення, радіо, газети та журнали;
5. через зовнішню рекламу;
6. через засоби «директ мейлу»;
7. через слова священника після церковної служби, тощо.

Кожен напрямок просування паломницького туру має свої особливості, а також переваги та недоліки. Наприклад, газети останнім часом втрачають свою актуальність, оскільки всі новини можна знайти на сторінках Інтернет – мережі. У зв'язку з цим, розміщування реклами в газетах не є перспективним способом і не вартує витрачених коштів та часу.

Хоч газети і мало нині читають, проте журнали популярні серед населення. Для поширення мого туру я буду розміщувати первинну графічну рекламу в журналах про туризм (наприклад, «Работай и отдыхай»), про моду («Formula Krasoti»), про бізнес («Business Class»), про політику («News Maker»). Такі журнали, в основному, читають бізнесмени або їх дружини. Відповідно при правильній подачі реклами, є ймовірність зацікавити читача та перетворити його з потенційного в реального споживача.[34]

Телебачення, як і завжди популярне. Даним шляхом відбудеться поширення первинної відео-реклами. Буде створений відеоролик компанією професіоналів «Cost Productions». Для створення реклами буде проведений рекламний тур з метою отримання відео- та фотоматеріалів. Команда професіоналів створюватиме відеоролик для поширення в телебаченні, для інтернету. Наша реклама буде вечором надихати глядачів ТВ та радувати око любителів Інтернету. Окрім того, реклама по домовленості буде розташовуватися на популярних ТВ-каналах («1+1», «Новий канал», «СТБ», «Тет»). [35]

Відповідно до даних 2020 року, 33.8% населення віддають перевагу Інтернету. Найпопулярнішим сайтом, який ми використаємо буде YouTube. Більше всього населення полюбає читати новини та дивитися рекламу в соціальних мережах. В Facebook, Telegram, Viber, Instagram для споживачів будуть створені сторінки рекламні, що будуть періодично оновлювати інформацію. На сторінках будуть публікуватися записи з інформацією про тур, в сторісах спонсорів будуть публікуватися посилання на сторінку з туром, в reels форматі будуть розміщуватися відео-ролики, через взаємопіар та репост буде розташовуватися реклама на інших сторінках, завдяки таргетованій рекламі (є платним ресурсом) буде розміщуватися інформація на різних сторінках різних соціальних мереж. Соціальні мережі є популярними та зручними, ними користуються особи віком від п'яти до сорока років. Саме Instagram є найбільш популярною соціальною мережею.

Постінг – розміщення інформації у вигляді соціальних постів у соціальних мережах.

Reels - відео-формат постінгу.

Репост – відправлення посту підписникам соціальної сторінки та іншим користувачів соціальної мережі.

Взаємопіар – домовленість із іншим користувачем соціальною мережі про розташування власної реклами на сторінках іншого.

Таргетована реклама – спосіб розташування впливаючої реклами на спеціалізованих, відповідних до змісту реклами сторінках Інтернету. Таким чином рекламу будуть бачити не всі підряд, а ті хто цікавляться конкретною темою.

Разом із газетами популярність втратило і радіо. Раніше радіо використовували для пізнання новин та слухання музики. На сьогоднішній день новини, в основному, дізнаються із каналів телебачення та сторінок Інтернету, а музику слухають через спеціалізовані мобільні додатки та YouTube – мережі. Отже, цей вид не використовуватиметься.

До спеціалізованої друкованої продукції відносяться брошури, листівки, каталоги, прайс-листи.

Прайс-лист – це каталог продукту з цінами. Використовується при наявності різновиду продукції. Так як було створено поки, що тільки один тур, то нам тимчасово цей вид реклами не підходить.

Каталоги – друкованих продукція, у якій перелічуються та описуються всі існуючі тури для споживачів. Зазвичай вони знаходяться у турфірмах, туроператорах, у партнерів; їх пропонують при складанні договорів партнерства, договорів куплі-продажу послуг. Продукція використовується при наявності мінімум 15 видів турів чи масштабної кількості турів. По причині існування одного туру, каталог не є актуальною рекламою для нас.

Листівки – вид друкованої продукції, в якому надається первинна реклама. Така реклама, в основному, роздається в публічних місцях проходимим людям. Для ефективності даної реклами потрібно обрати

правильне місце роздачі. Реклама авторського паломницького туру буде розвиватися біля церковних місць, щоб основними проходом були прихожани церкви. Відповідно до вищевказаного, даний вид друкованої продукції для поширення паломницьких турів буде використовуватися. Роздачу листівок також може відбуватися в кінотеатрах та театрах касирам каси способом прикріплення листівки до квитка на вхід в глядацький зал.

Брошура - друкована продукція, яка має невеликий розмір. Зазвичай має обсягом декілька сторінок. Включає в себе або мінімальну інформацію про декілька видів турів, або розгорнуту інформацію про один-два тури. Дана реклама пропонується до уваги фірмам-партнерам, потенційним клієнтам, зацікавлених особам під час проведення рекламних заходів. Спираючись на те, що цей вид пропонується реальним та потенційним клієнтам можна сказати що він є ефективним на сьогодні. Оскільки в даній продукції надається інформація про один тур, то відповідно вона є актуальною для нас. Цей вид реклами буде розроблений та використовуватиметься як приклад поширення туру, під час захисту кваліфікаційної роботи бакалавра.

Зовнішня реклама – вид графічної реклами, що оформлюється на вуличних банерах, на міському транспорті, на вітринах, на підставках біля входу в турфірму. Реклама є досить ефективною, оскільки орієнтована на велику кількість людей. Своїм дизайном такий вид зацікавлює прохожих.

Вітрини та підставки, в основному використовуються в турфірмах. Зазвичай надають первинну рекламу про тури.

Вуличні банери та реклама на міському транспорті відносяться до конкурентної реклами. Такі типи зазвичай є доволі перспективними та включають до себе графічні матеріали рекламного туру. Цей тип реклами розміщується по домовленості із відповідними організаціями та охоплює око кожного. На мою думку, така реклама є ефективна і для одного туру, тому я буду її використовувати для поширення. В основному будуть розміщуватися вуличні банери біля храмів, щоб основними глядачами були віруючі люди.

Засоби «директ мейлу» - вид реклами, який має вигляд розсилки інформації на сайтах, у поштових повідомленнях, в соціальних мережах. Поділяється на два типи:

- вигляд «холодної» розсилки, тобто на невідомі електронні поштові адреси, невідомим людям, навіть у різні країни;
- розсилки потенційним клієнтам, тобто тим хто цікавився соціальною сторінкою туру, сайтом, реальним постійним клієнтам, учасникам рекламних заходів і т.п.

Перший тип реклами не завжди спрацьовує, ймовірність ефективності 50/50%. Для ефективності даної реклами потрібно підібрати цікавий заголовок та інтригуючий текст. Адже перш перейти читати листа, користувачі спершу читають заголовок. Чим цікавіше та інтригуючою виявиться реклама для користувача, тим більше ймовірності отримати потенційного клієнту. Даний спосіб реклами є безкоштовний і буде використаний.

Другий тип реклами є досить ефективний, оскільки він орієнтований на потенційних та реальних клієнтів. Відповідно до вищевказаного, цей тип реклами буде використовуватися при поширенні.

Товарна реклама – вид реклами, що розміщується на різних неспеціалізованих товарах. Це може бути візитка, ручка, футболка, чашка і т.д. Такі товари зазвичай дарують потенційним клієнтам при складанні договору куплі-продажу послуг, фірмам-партнерам як презент і як реклама наших послуг, спонсорам, учасникам рекламних заходів і т.д. На товарі вказують логотип, назву фірми, адрес електронної сторінки, адресу або назву сайту. Своїм дизайном та варіантом поширення реклама приваблює до себе клієнтів, такий товар завжди знаходиться під очима та нагадує про фірму. Реклама є досить ефективною для рекламування компанії. Оскільки ми пропонуємо послугу, то ця реклама є зайвою втратою часу та коштів.

Рекламу можна створювати та поширювати самостійно, а можна довірити роботу спеціалістами. Враховуючи на кількість авторських турів

(один), наша туристичні фірма є початковою та малою. Малі тур фірми зазвичай для поширення реклами використовують послуги рекламних агентств. Оскільки фірма є малою, то відповідно рекламний відділ відсутній. Для ефективності реклами нею мають займатися спеціалісти. Рекламні відділи зазвичай створюються в середніх та великих тур фірмах. Для поширення реклами будуть залучатися такі агентства:

- видавництва типографії, які можна по категоріях знайти на сайті «Компасс» [36];

- компанія професіоналів «Cost Productions» [35] які створюють та поширюють рекламу на телебаченні та в інтернеті;

- поліграфічні видавництва (наприклад, «ТОВ АВС Принт») [39], які займаються оформленням та друком спеціалізованої друкованої продукції;

- «директ мейлом» займаються менеджери туристичних фірм;
- користувачі соціальних мереж;
- таргетологи.

Для поширення авторської подорожі будуть використовуватися наступні види реклами:

- усі типи поширення через соціальні мережі,
- роздача друкованої продукції в усіх вищевказаних місцях,
- мережі кінотеатрів та театрів,
- засоби “директ мейлу”,
- через слова священника,
- журнали про туризм та бізнес,
- телебачення,
- брошури,
- листівки.

У видавництві типографії будуть замовлятися такі послуги, як створення рекламних брошур та листівок. У видавництвах журналів буде замовлятися послуга – розміщення реклами на сторінках журналів. У компанії професіоналів «Cost Productions» будуть замовлятися послуги

створення відео-реклами та розміщення її на телебаченні та в інтернеті. Вищевказані послуги є платними та будуть враховуватися до вартості подорожі.

3.3 Розрахунок вартості туру

Вартість подорожі охоплює багато різних показників, в тому числі поїдки входить переліт, проживання, харчування, послуги гіда, послуги супроводжуючої особи, страхування, відсоток для турфірми, реклама, тощо. Група також буде знаходитися під наглядом священника Української Православної Церкви.

Гості подорожують авіакомпанією «Hisky». Переліт із Києва на групу із семи осіб коштує 912\$, а в Київ – 593\$. Переліт для священнослужителя до столиці Ізраїля вартує 109\$, а зворотній квиток має вартість 108\$. Відповідно загальна сума переліту складає 1719\$. До суми перельоту входить 8 ручних багажів.

Проживають паломники в «Raamonim Hotel Jerusalem» у трьох номерах. Один номер для трьох осіб коштує 1553\$, два номери для двох осіб вартує по 1136\$. Церковний служитель проживає в окремому номері вартістю 767\$. Загальна вартість проживання складає 4592\$. Ночівля в Монастирі Святого Никодима була безкоштовною.

Певні екскурсії проводить гід, який проживає в Єрусалимі. Сума за екскурсію вказується за групу та за певну кількість часу. Екскурсія «Історична» вартує 300\$. Послугами гіда користуємося тільки в один із дев'яти днів подорожі. Відповідно загальна вартість складає 300\$.[37]

Супроводжуючою церковною особою є священнослужитель. Переліт по маршруту Київ - Тель-Авів – Київ вартує 217\$. Одномісний номер для проживання має вартість 767\$. Харчування в балканському ресторані «Barood» вартує 15\$, в ресторані «Menza» - 11\$, в «Sergei Palace»- 33\$, в італійському ресторані – 25\$, у ресторані ефіопської кухні – 15\$, в

єврейському ресторані – 22\$. Загальна вартість харчування для церковного служителів складає 121\$. Священнослужитель виконує обов'язки супроджуючої особи та священника-екскурсовода.

Харчування в готелі входить до вартості проживання. Харчування на другий день в обід у Colel Chabad безкоштовне. Вечеря в балканському ресторані «Vagoood» на семирих людей вартує 103.6\$ (14.8\$ з людини). У ресторані «Menza» сніданок третього дня на нашу групу вартує 76.42\$ (10.91\$ з людини). Обід в Монастирі Святої Панагії є безкоштовним. Вечеря та сніданок четвертого дня в Монастирі Святого Никодима безкоштовні. Вечеря п'ятого дня в «Sergei Palace» на групу вартує 232\$ (33\$ на людину). Сніданок шостого дня в італійському ресторані вартує 172\$. Обід у ресторані ефіопської кухні коштує 100\$. Вечеря в єврейському ресторані коштує 150\$. Загальна сума харчування на групу із семи осіб складає 834\$.

Загальна вартість харчування для усіх віруючих осіб складає 955\$.

Загальна вартість страхування складає 70\$.

Поширення реклами через соціальні мережі Instagram, Facebook та інші є безкоштовним ресурсом. Послуги компанії таргетологів “SMM агентство” [38]. Розміщення реклами на телебаченні вартує 200\$. Загальна вартість реклами складає 490\$.

Загальна вартість туру (нетто) складає 8126\$ на туристичну групу

До вартості туру входить 15% від усієї вартості за послуги турфірми.

Відсоток від вартості – 1434\$.

Сумарна вартість(брутто) на туристичну групу – 9560\$.

Висновки до розділу 3

Розроблений проект паломницького туру «Пасхальний Єрусалим» має певні свої особливості. Оскільки в ньому відсутні недоліки та присутні найнеобхідніші для даного виду туризму переваги конкурентів, авторський

тур можна назвати ідеальним та ефективним, що врахує в себе певні унікальні характеристики:

1. Авторський паломницько-християнський тур створений на туристичну групу із семи осіб терміном 9 днів із авіаперелітом Київ – Тель-Авів – Київ
2. Основною метою подорожі є відвідування пасхальної служби на Землі Ісуса Христа.
3. До складу туру входять 3 дні відпочинку та 6 днів на екскурсії, з яких 2 дні виділені для перебування на службах.
4. Під час туру група відвідує історичні місця Старого міста, монастирі Єрусалиму, пройде останнім шляхом Ісуса Христа, ознайомиться із біблійними місцями, побуває в Християнському кварталі, дізнаються більше про інші світові релігії та відвідують їх основні святі місця.
5. До складу туру входить життя в монастирі, тобто паломники матимуть можливість провести ніч на території монастиря та спробувати монастирську їжу, поспілкуватися з монахами та стати ще ближче до Бога.
6. Для комфортності гостей було надано проживання в готелі, який знаходиться в пішохідній доступності до центру Старого міста.
7. Вартість туру на одну особу становить 1366\$.

ВИСНОВКИ

Релігійний туризм має давні корені створення, проте розвитку даний вид набуває в часи сьогодення. Він є одним із найнеобхідніших видів поїздок на сьогоднішній день, проте на жаль не кожен турист це розуміє. В даній роботі для дослідження паломництва був обраний Ізраїль, а саме – Єрусалим. Поміж народу дане місто носить назву Центру трьох релігій, оскільки тут знаходяться святині для християн, мусульман та євреїв. Основними святині для мусульман є мечеть Аль-Аксу та Купол Скелі, для євреїв – Стіна Плачу та синагоги, для християн – біблійні місця, храми та монастирі. До біблійних місць християн входять Олійна гора, Гефсиманський сад, Місто Давида, Віа Долароза, пагорб Голгофа, Світлиця Таємної Вечері та могила царя Давида. Основними монастирям Єрусалиму є монастир Богоотців Іоакима та Анни, монастир Святої Панагії, монастир Святого Никодима. До головних християнських храмів входять Храм Гробу Господнього та Церква Святого Стефана.

Під час дослідження ринку паломницьких турів певна увага була спрямована на вивчення паломництва в українських та зарубіжних фірмах. Під час вивчення компанії були поділені на кращі та гірші, не звертаючи увагу на їх позицію на туристичному ринку. До кращих фірм входять тільки українські, а саме: Паломницький центр «Матері Божої Неустанної Помочі» та туристичне агентство «Море турів». До гірших відносяться німецька фірма «GuteReizen» та українська компанія «TezTour».

Проаналізувавши пропозиції інших турфірм та виявивши переваги та недоліки, було створення авторський паломницький тур, в якому були усунені недоліки інших. Подорож орієнтована на групу із семи осіб та період знаходження в Єрусалимі вісім днів. Основними користувачами туру є християни. В подорожі беруть участь туристи віком від 10 років. Оскільки користувачами подорожі є віруючі люди, то обов'язки супроводжуючої особи протягом усієї подорожі виконує священник Української Православної Церкви.

Головною метою даної поїздки є укріплення віри під час знаходження на святковий службі Пасхи в місці, що має історичне відношення до свята. П'ять із дев'яти днів подорожі проходять в паломницько-екскурсійному варіанті. Сьомий день туру сформований у вигляді екскурсії по кухнях народів світу. В певні дні наші віруючі мають можливість поспілкуватися з монахами під час трапези та ночівлі в монастирях.

Святими місцями, які входять до програми туру є монастирі (Великої Панагії, Богоотців Іоакіма та Анни, Святого Никодима), церква Святого Стефана, Віа Долороза, Храм Гроба Господнього, Гефсиманський сад, Олійна гора, Світлиця Тайної Вечері, мусульманські основні мечеті, єврейська Стіна Плачу, католицька церква Марії Магдалини. Також до локацій авторського туру відносяться Місто Давида, Християнський квартал.

Для поширення продукції в галузі рекламної індустрії існує ряд каналів, проте ми використовуватимемо тільки три. Кожен канал поділяється на типи поширення. Канали та типи, що ми використовуватимемо: засоби масової інформації – інтернет; спеціалізована друкована продукція – брошури та листівки; засоби «директ мейлу», а саме - поширення реклами потенційним та реальним покупцям. Для створення та розміщення реклами відбулася співпраця із рекламними агентствами, типографією та таргетологами.

Вартість туру на одну особу становить 1366 долл.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про туризм» від 15 вер. 1995 р. № 324/95-ВР. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Сенін В. С. Організація міжнародного туризму / В. С. Сенін. – М: Фінанси і статистика, 2003. – 400 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://infotour.in.ua/senin.htm>
3. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг / М. П. Мальська [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://pidru4niki.com/16011013/turizm/tsentri_hristiyanskogo_palomnitstva
4. Данільєва Ю. Г. Паломницький туризм в Україні: витоки, різновиди, перспективи / Юлія Генадіївна Данільєва. // Історичні записки. – 2012. – №36. – С. 73–80. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://tourlib.net/statti_ukr/daniljeva2.htm
5. Квартальнов В. А. Туризм / В. А. Квартальнов. – М: Фінанси і статистика, 2002. – 320 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://infotour.in.ua/senin13.htm>
6. Блог Туроператора УкрВінінТур // [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ukrvinintur.com.ua/blog/%D1%96zra%D1%97>
7. Сайт турагентства Хеппі Тур / Ізраїль, корисна інформація для туристів / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.happy-tour.mk.ua/%D0%86%D0%B7%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BB%D1%8C/>
8. Платні дороги у Ізраїлі / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://holylandcars.com/israel/route6-post.html>
9. Офіційний сайт ресторану «Адам» / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.adom.rest
10. Шенштейн М. Інструкція: где есть в Иерусалиме [Електронний ресурс] / Михаил Шенштейн – Режим доступу до ресурсу: <https://www.afisha.ru/restaurant-news/instruktsiya-gde-est-v-ierusalime/>.

11. Біблія, 2013. – 1376 с.
12. Офіційний сайт Ієрусалимського Патріархату / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.jerusalem-patriarchate.info/%d0%bf%d1%80%d0%b5%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d0%be%d0%b9-%d0%b3%d1%80%d0%be%d0%b1-%d0%b3%d0%be%d1%81%d0%bf%d0%be%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d1%8c-%d0%b8-%d1%85%d1%80%d0%b0%d0%bc%d0%b2%d0%be%d1%81%d0%ba%d1%80/%d0%b3%d0%be%d0%bb%d0%b3%d0%be%d1%84%d0%b0>
13. Путівник Ізраїлем. Історія Єрусалиму / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://guide-israel.ru/history/22345-%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8F-%D0%B8%D0%B5%D1%80%D1%83%D1%81%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BC%D0%B0/>
14. Вечный Иерусалим: история города мира [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://ujew.com.ua/magazine/u-jew-vyipusk-21-18/vechnyj-ierusalim-istoriya-goroda-mira>.
15. УНІАН. 10 фактів про стародавній Єрусалим / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://religions.unian.ua /religionsworld /10147376-10-faktiv-pro-starodavniy-yerusalim-ros.html>
16. Туристичний сервер Tripmydream / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tripmydream.com/israel/jerusalem/info>
17. Турагенція у Львові «Поїхали з нами» / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.poihaluznamu.com /article-svjatimiscja-yerusalyma-korotkuj-perelik-pamjatok-jaki-vy-povynni-pobachyty>
18. Офіційний сайт Ієрусалимського Патріархату / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.jerusalem-patriarchate.info/%d0%bf%d0%b0%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%d0%b8%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%ba%d0%b8%d0%b5-%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d1%8b%d0%bd%d0%b8->

2/%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d1%8b%d0%b5-
 %d0%bc%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b0-
 %d0%b8%d0%b5%d1%80%d1%83%d1%81%d0%b0%d0%bb%d0%b8%d0%bc
 %d0%b0-%d0%b0

19. Офіційний сайт Ієрусалимського Патріархату / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.jerusalem-patriarchate.info/%d0%bf%d0%b0%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%d0%b8%d1%87%d0%b5%d1%81%d0%ba%d0%b8%d0%b5-%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d1%8b%d0%bd%d0%b8-2/%d1%81%d0%b2%d1%8f%d1%82%d1%8b%d0%b5-%d0%bc%d0%b5%d1%81%d1%82%d0%b0-%d0%b8%d0%b5%d1%80%d1%83%d1%81%d0%b0%d0%bb%d0%b8%d0%bc%d0%b0-%d0%b1>

20. Офіційний сайт Tez Tour / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.tez-tour.com/ru/kyiv/excursionTourEach.html?id=5002380>

21. Офіційний сайт Bronn Travel / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bronntravel.com.ua/tour/tur-v-ierusalim/>

22. Офіційний сайт Join Up / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://joinuplviv.com/palomnyckyj-tur-v-izrail/#tab-id-3>

23. Офіційний сайт мережі турагентств ХО / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://хо.ua/tours/israel-ekskursionnyj-tur-v-ierusalim-na-pashu/>

24. Офіційний сайт Exotik Travel / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://exotiktravel.com.ua/tour/3271/>

25. Офіційний сайт Море турів / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.more-turiv.com.ua/yerusalim-ta-vifleyem-palomnictvo-v-izra%D1%971-vid-599-200-grn/>

26. Паломницький центр Матері Божої Неустанної Помочі / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://palomnyk.info/palomnytski_tury-v-izrail/palomnytstvo-v-izrayil-stezhkamy-isusa-hrysta/

27. Офіційний сайт Premium Travel / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://premiumtravel.kz/tour/solnechnaya-netaniya>

28. Офіційний сайт Premium Travel / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://premiumtravel.kz/tour/iordaniya-izrail>

29. Офіційний сайт IraNatis / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://iranatis.md/index.php/ru/ekskursii/izrail-iz-yass>

30. Європейський туроператор Gute Reisen / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://gute-reisen-online.com/trip/panorama-izrailya-331008003.php>

31. Європейський туроператор Gute Reisen / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://gute-reisen-online.com/trip/klassicheskij-izrail-netaniya-331008016.php>

32. Парафія святого великомученика Димитрія Солунського / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://hram.in.ua/biblioteka/osnovy-viry/97-book97/952-title1201>

33. Сайт ВО "Тризуб" ім. С.Бандери. Правди віри / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://banderivets.org.ua/pravdy-viry.html>

34. Бізнес-довідник Kompas / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://md.kompass.com/ru/a/%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D1%8E%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8B%D1%85-%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%BF%D0%BE-%D0%B1%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%83-%D0%B8-%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B0%D0%BC/1760015/>

35. Офіційний сайт CostProductions / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://costproductions.md/>

36. Бізнес-довідник Kompas / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://md.kompass.com/ru/a/%D0%B8%D0%B7%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%B6%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%B2-%D0%BA%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%BE%D0%B2-%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%BA-%D0%B7%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BA/1760037/r/municipiul-chisinau/md_11/

37. Офіційний сайт з пошуку гідів та екскурсій / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.tripzaza.com/guide/851>

38. Офіційний сайт SMM-agency / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://smm-agency.com.ua/?gclid=Cj0KCQjwvpv2TBhDoARIsALBnVnkIdrGfzRW-ZKJcfJauME-0cINy1geyi0u2mPU5sQ3BfSHRYx5nj1MaAhEsEALw_wcB

39. Каталог поліграфічних компаній / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.tipografia.com.ua/ua/f/abcprint/>

40. Медіа-портал ісламської освіти / [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://medinaschool.org/library/obshestvo/mechet/mechet-al-aksa>

ДОДАТКИ

Додаток А. Презентація до кваліфікаційної роботи бакалавра

Аналіз українських та зарубіжних паломницьких турів

Переваги	Фірма	Недоліки	Фірма
Дворазове харчування	«Premium Travel Company», Паломницький центр, «More турів».	Одноразове харчування.	«IraNatis», «Premium Travel Company», «GuteReisen», «ХО»
Вказані точні дні виїзду, тур проводиться щільний рік.	«IraNatis», «Tex Tour», «Екзотика тревел».	Відсутня інформація щодо харчування.	«Bron Travel», «GuteReisen»
Вказується додаткова необхідна інформація для туристів, а також точна вартість та її складові	«Bron Travel», «JoinUP!», «ХО», «IraNatis», «Екзотика тревел», Паломницький центр, «More турів».	Програми екскурсій не входять до вартості, а також додаткова необхідна інформація	«Tex Tour», «GuteReisen»
Присутня інформація щодо додаткових витрат.	«JoinUP!», Паломницький центр, «IraNatis», «Bron Travel», «More турів».	До вартості включено тільки медичне страхування.	«Gostivnitsa», «JoinUP!», Паломницький центр, «More турів».
Можливість замовити тур в онлайн-режимі.	«Bron Travel», «JoinUP!», «ХО», «Екзотика тревел», Паломницький центр.	Відсутня точна інформація щодо вартості, а також інформація про вартість	«Tex Tour», «IraNatis», «GuteReisen», «Bron Travel».
Тур проводиться на релігійне свято.	«ХО».	Відсутні дати проведення.	«More турів», «JoinUP!», Паломницький центр.

**Програма подорожі
сьомого дня - «День відпочинку»**

7:00 - 7:30 – збір групи біля входу до готелю.
 7:30 - 8:00 – перехід до ресторану.
 8:00 - 10:00 – сніданок.
 10:00 - 13:00 – вільний час.
 13:00 - 13:30 – збір групи у зазначеному місці.
 13:30 - 14:00 – перехід до ресторану.
 14:00 - 16:00 – обід.
 14:00 - 20:00 - вільний час.
 20:00 - 20:30 - збір групи у зазначеному місці.
 20:30 - 21:00 - перехід до ресторану.
 21:00 - 23:00 – вечеря.
 23:00 - 23:30 – повернення до готелю.

www.JerusalemShots.com

**Програма подорожі
восьмого дня**

8:00 - 10:00 – сніданок.
 13:00 - 14:00 – обід.
 18:00 - 19:00 – вечеря.
 19:00 - 19:30 - вільний час.
 19:30 - 20:00 - збір групи біля входу до готелю.
 20:00 - 21:00 – виїзд з готелю та прибуття в аеропорт.
 21:00 - 22:30 – проходження реєстрації на рейс, період очікування посадки в літак, виліт з Ізраїлю.
 22:30 - 01:20 – період перельоту між країнами, прибуття в Україну.

www.JerusalemShots.com

**Методи просування
розробленого туру**

Для поширення авторської подорожі будуть використовуватися наступні види реклами:

- усі типи поширення через соціальні мережі;
- роздача друкованої продукції;
- мережі кінотеатрів та театрів;
- засоби “директ мейлу”;
- через слова священника;
- журнали про туризм та бізнес.

www.JerusalemShots.com

Кваліфікаційна робота бакалавра.

Тема:

«Розробка та просування паломницького туру до Єрусалиму»

Засіб перевірки UniCheck

Унікальність по фразам > 30 %

Унікальність по словам > 30 %

Скрін результатів перевірки:

Ім'я користувача:
Світлана Шекера

ID перевірки:
1011615131

Дата перевірки:
20.06.2022 02:29:30 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
20.06.2022 02:31:31 EEST

ID користувача:
100009698

Назва документа: Кваліфікаційна робота Алексєєва

Кількість сторінок: 92 Кількість слів: 17453 Кількість символів: 125073 Розмір файлу: 23.55 MB ID файлу: 1011483348

13.3%
Схожість

Керівники: _____ к.т.н. Трішин Ф.А.

_____ к.е.н. Шекера С.С.

Здобувач: _____ Алексєєва А.В.